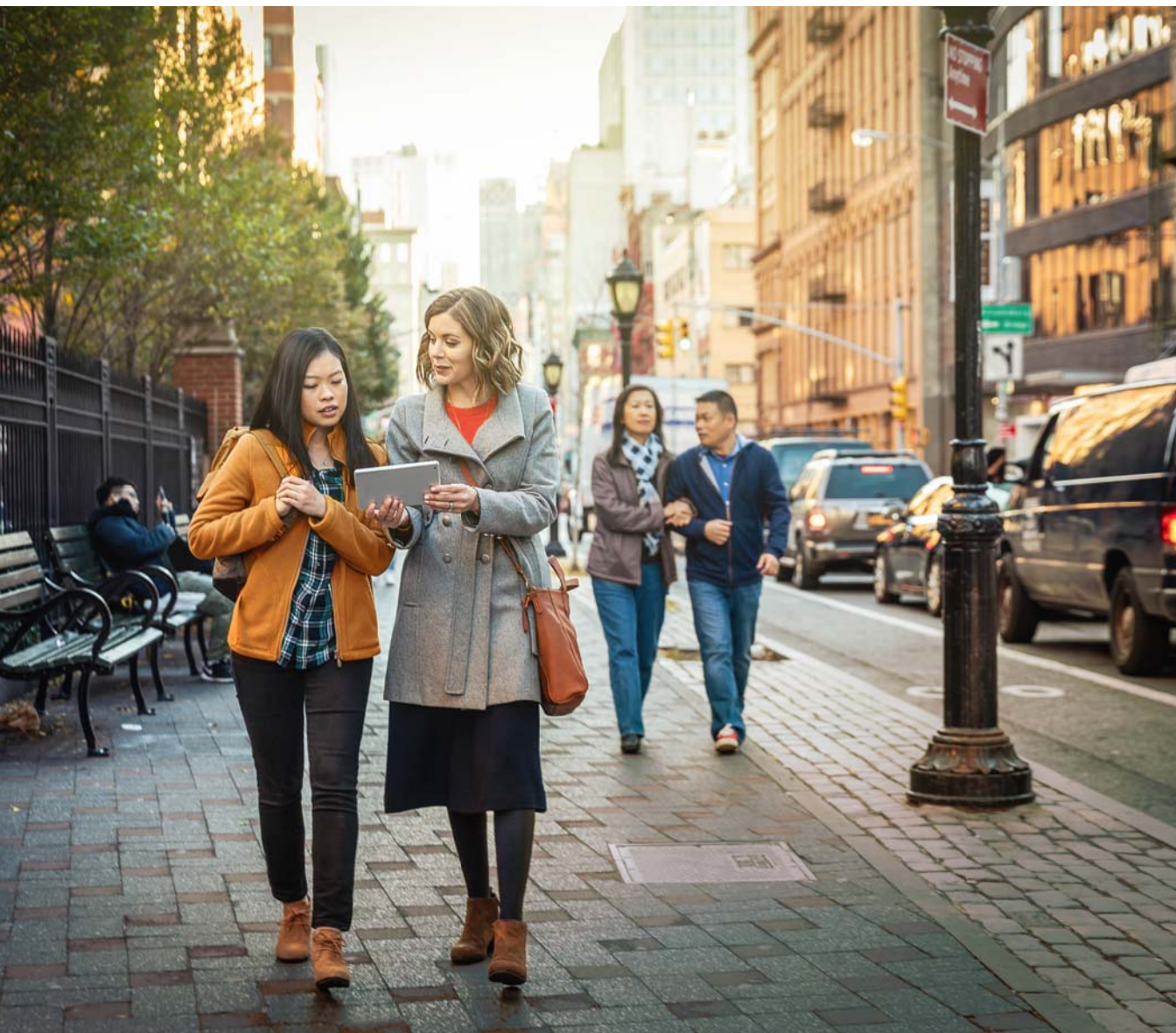

DI HEI WAKITIMAWOSU

A TA BAI BASIA DA DI KÖNUKÖNDĚ U JEHOVAH

KANDA 129

Woo hoi dou

WANTU SONI U DI WOTO

Wa kë u sëmbë buuse u. Ma wan ten o ko ka de o du ku hiniwan fuu. Di woto aki o heepi u fuu ko abi degihati, söseei a o heepi u fuu seeka useei da di du di sëmbë o du ku u a di ten di ta ko.

Seeka useei nöunöu kaa da di du di sëmbë o du ku u

„Ee wan sëmbë i kë libi gbelingbelin kumafa Gadu kë, fii ta waka a Jesosi Keesitu baka, nöö i musu u feni sitaafu a libisëmbë maun nöömö.”—2 TIM. 3:12.

A DI ndeti ufö de kii Jesosi, a bi taki taa sëmbë o buuse hiniwan sëmbë di bi o ko dë bakama fëen (Joh. 17:14). Sensi di ten dë, dee sëmbë dee an ta dini Jehovah ta du ku dee Kotoigi fëen (2 Tim. 3:12). Möön di kaba u di goonliba aki ta ko zuntu, möön u ta dë ku di mëni taa de o du ku u möön gaanfa.—Mat. 24:9.

² Unfa u sa seeka useei nöunöu kaa da di du di sëmbë o du ku u? An dë fuu ta pakisei u hii dee hogi soni dee sa miti u a di ten di ta ko. Ee u du di soni dë, nöö u sa ta fëëë pasa maaka, nasö a sa mbei u ta booko u hedi pasa maaka. Ee u ta dë ta pakisei dee hogi dee sa miti u a di ten di ta ko, nöö a sa mbei u fëëë tee taa wa kë dini Jehovah möön, hii fa dee hogi dë an miti u jeti (Nöng. 12:25; 17:22). Di 'felantima fuu de kai Didi-bi' ta suku u wooko ku di fëëë di u ta fëëë, faa sa ganjan u (1 Pet. 5:8, 9). Unfa u sa seeka useei nöunöu kaa da di du di de o du ku u?

³ A di woto aki woo luku unfa u sa ko dë möön gaan mati ku Jehovah. Söseei woo luku faandi mbei di soni aki dë fanöudu. Woo luku tu andi u sa du fuu ko abi möön degihati. Bakaten woo luku andi u sa du te sëmbë ta buuse u.

ANDI I SA DU FII KU JEHOVAH KO DË MÖÖN GAAN MATI?

⁴ ***I musu dë seiki taa Jehovah lobi i, söseei i musu dë seiki taa nöiti a o go disa i. (Lesi Hebelejën 13:5, 6.)*** Sömëni jaa pasa

1. Faandi mbei u musu seeka useei da di du di sëmbë o du ku u?
- 2-3. (a) Andi u musu sabi te a nama ku di fëëë di wan sëmbë sa fëëë soni? (b) Andi woo luku a di woto aki?
4. Andi Hebelejën 13:5, 6 ta piki u, nöö faandi mbei u musu dë seiki u di soni aki?

kaa, wan *Hei Wakitimawosu* bi taki taa: „Di sɛmbɛ di sabi Gadu bumbuu, hɛn o ta futoou ɛn te soni an ta waka bunu.” Wɛ sɔ a dɛ tuutu! Ee u kɛ hoi dou te de ta du ku u, nɔɔ u musu lobi Jehovah, sɔseei u musu ta futoou ɛn ku hii u hati, nɔɔ nɔiti u musu ta si kuma Jehovah an lobi u.—Mat. 22:36-38; Jak. 5:11.

⁵ *Lesi di Bɛibel hiniwan daka fii ku Jehovah sa ko dɛ mɔɔn gaan mati* (Jak. 4:8). Te i ta lesi di Bɛibel, nɔɔ i musu ta buta pakisei a dee bunu fasi u Jehovah. Mbei mɔiti fii ko fusu-tan unfa Jehovah lobi i tjika (Ēki. 34:6). A ta taanga da so sɛmbɛ u biibi taa Gadu lobi de, u di de an bi fii wan daka taa wan sɛmbɛ lobi de. Ee sɔ a dɛ ku i tu, nɔɔ i sa ta sikifi di fasi Jehovah lei taa a abi tjalihati fii buta a pampia hiniwan daka, sɔseei i sa ta sikifi un bunu soni a du da i (Ps. 78:38, 39; Lom. 8:32). Ee i ta buta pakisei a dee soni dee pasa a di libi fii, sɔseei ee i ta pakisei fundu u dee soni dee i bi lesi a di Wɔutu u Gadu, nɔɔ joo ko si taa sɔmɛni soni dɛ di Jehovah du da i. Ee i ta tei hii dee soni dee Jehovah du da i u bigi, nɔɔ i ku ɛn o ko dɛ mɔɔn gaan mati.—Ps. 116:1, 2.

⁶ *I musu ta begi hii juu*. Pakisei fa wan piki womi mii bi o fii te hɛn tata baasɛɛn. Di piki womi mii aki an o ta fɛɛɛ u piki hɛn tata dee bunu soni ku dee hogi soni dee miti ɛn di daka dɛ. Sɔ nɔɔ iseei sa ko zuntu u Gadu mɔɔn gaanfa, te i ta begi ɛn hiniwan daka. (**Lesi Psalɔm. 94:17-19.**) Te i ta begi Jehovah, nɔɔ „piki Jehovah hii soni di dɛ a i hati”, piki ɛn hii dee soni dee ta mbei i ta fɛɛɛ, sɔseei dee ta da i bookohedi (Kɛɛ. 2:19). Unfa di soni aki o heepi i? Wɛ joo ko sabi andi di Bɛibel ta kai „di kɔtɔhati u Gadu di bigi pasa hii sɛmbɛ fusu-

5. Andi o heepi i fii sa ko ta fii taa Jehovah lobi i?

6. Unfa di begi di i ta begi ku hii i hati sa heepi i te i luku Psalɔm 94:17-19?

tan” (Fil. 4:6, 7). Mɔɔn i ta begi a di lɔ fasi aki, mɔɔn i ku Jehovah o ko dɛ mɔɔn gaan mati.—Lom. 8:38, 39.

⁷ *I musu ta biibi taa dee bunu soni di di Kɔnukɔndɛ u Gadu o du da u, o pasa tuutuu* (Nɔb. 23:19). Ee ja ta kaba biibi taa dee soni dee Gadu paamusi u o pasa tuutuu, nɔɔ Saatan ku dee sɛmbɛ fɛɛn o sa mbei i ko ta fɛɛɛ (Nɔng. 24:10; Heb. 2:15). Unfa i sa ko ta mɔɔn biibi dee soni di di Kɔnukɔndɛ u Gadu o du? Suku wan ten ka i sa ta lei soni, nasɔ ta ɔndɔsuku soni u dee soni di Gadu paamusi u taa di Kɔnukɔndɛ fɛɛn o du, sɔseei mbei mɔiti fii ko sabi faandi mbei i sa dɛ seiki taa dee soni aki o pasa tuutuu. Unfa di soni aki o heepi i? Wɛ buta pakisei a di woto u Stanley Jones, di de bi sɔɔtɔ a dunguwosu seibi jaa longi u di biibi fɛɛn hedi.* Andi bi heepi ɛn faa hoi dou? A bi taki taa: „Di biibi u mi bi taanga u di mi bi

* Luku di *Wachtoren* u 1 u bakajailiba u di jaa 1966, bladsɛidɛ 84-95.

7. Faandi mbei i musu dɛ seiki taa dee soni di Gadu paamusi u taa di Kɔnukɔndɛ fɛɛn o du, o pasa tuutuu?

„Da mi degihati”

Di kɔnklɛsi di bi hoi a 2018 bi abi wan kanda a kaba pisi fɛɛn. Di nɛ fɛɛn bi dɛ: „Da mi degihati.” Baka di kɔnklɛsi dɛ, hɛn wan njɔnku mujɛɛ mii de kai Lumia bi taki taa: „Mi kɛ da unu tangi da di njunjun kanda. A dou mi hati seei! Di de bi ta pɛɛ di kanda, hɛn mi buta taa te mi go a di u tu kalasi, mi o piki dee mii u mi kalasi taa mi da wan Jehovah Kotoigi. Mi dɛ seiki taa Jehovah dɛ ku mi.”

Ee i ta hoi Bëibel tēkisi ku kanda a hedi nōunōu kaa, nōō joo sa toona mēni de te sēmbē o du ku u (Luku palaklafu 9-10)

sabi soni u di Könukōndē u Gadu, sōseei u di mi bi sabi andi di Könukōndē o du, nōō hii juu mi bi ta biibi dee soni dē. Fēēn mbei na wan sēmbē bi sa mbei mi go disa Jehovah.” Ee i ta biibi dee soni di Gadu paamusi u gaanfa, nōō i ku Gadu o ko dē möön gaan mati, sōseei nōiti joo fēēē sō tee taa i disa di dini di i ta dini Jehovah.—Nōng. 3:25, 26.

⁸ **I musu nango a dee komakandi hii juu.** Te u nango a dee komakandi, nōō u ku Jehovah ta ko dē möön gaan mati. Di go di u nango a dee komakandi o lei ee woo sa hoi dou te sēmbē o du ku u (Heb. 10:24, 25). Faandi mbei u taki sō? Ee nōunōu kaa u ta mbei pikipiki soni tapa u fu wa go a dee komakandi, nōō unfa a o dē da u a di ten di ta ko ka a o möön taanga da u fuu ko makandi ku dee baaa ku dee sisa fuu? Ma ee nōunōu kaa u ko abi di guwenti fuu nango a dee komakandi, nōō wa o disa di go di u nango a dee komakandi te dee felantima fuu ta mbei möiti u tapa u. Nōunōu kaa u musu ko lobi dee komakandi fuu. Te u lobi di go di u nango a dee komakandi, nōō na wan sēmbē o sa tapa u fuu piki Gadu buka. Na dee tiima seei o sa tapa u.—Tjab. 5:29.

8. Te i luku di fasi fa i ta si dee komakandi, nōō andi di soni dē ta lei i u di fasi fa i dē?

⁹ **Hoi dee tēkisi dee i möön lobi a hedi** (Mat. 13:52). Kandē ja ta hoi so soni a hedi, ma Jehovah sa heepi i ku di santa jeje fēēn, sō taa i sa toona mēni dee tēkisi dee i bi sabi (Joh. 14:26). De bi sōtō wan baaa a wan dinguwo-su na Alumakōndē, nōō a bi dē hēn wanwan a wan dungudungu kamba. A bi taki taa: „Mi bi wai seei taa mi bi lei möön leki 200 Bëibel tēkisi a hedi! A di pisiten di mi bi dē a dinguwo-su, mi bi sa pakisei fundu u sōmēni Bëibel woto.” Dee Bëibel tēkisi dē bi heepi di baaa fuu fēēn ku Jehovah sa dē gaan mati go dou, sōseei de bi heepi ēn faa hoi dou.

¹⁰ **Mbei möiti fii hoi dee kanda fuu a hedi, nōō kanda de u gafa Jehovah.** Di de bi sōtō Paulosu ku Silasi a dinguwosu a di foto Filipi, hēn de bi kanda wanlō kanda u gafa Jehovah, di de bi sabi a hedi (Tjab. 16:25). Sō nōō de bi sōtō dee baaa ku dee sisa fuu di bi ta libi a Sovyet-Unie, a Sibelia, nōō de bi da deseei taanga a di lö fasi aki sō tu. Wan sisa de kai Mariya Fedun bi taki taa: „U bi kanda hii dee kanda dee u bi sabi, dee dē a di kanda buku

9. Faandi mbei di hoi di u ta hoi Bëibel tēkisi a hedi, da wan bunu fasi fa u sa ta seeka useei da di du di sēmbē o du ku u?

10. Faandi mbei u musu ta sabi dee kanda fuu a hedi?

fuu.” Di sisa aki bi taki taa dee kanda aki bi da hii de tuu taanga, söseei de bi heepi de u de sa ko de möön gaan mati u Jehovah. De mbei kanda da u fuu ta kanda gafa Jehovah. I ta feni taanga te i ta kanda wan u dee kanda fuu di i möön lobi ö? Wë mbei möiti fii sa hoi dee kanda aki a hedi nönou kaa! Luku di pisi „Da mi degihati”.

ANDI I SA DU FII KO ABI MÖÖN DEGIHATI

¹¹ Ee u kë hoi dou te sëmbë o du ku u, nöö u musu abi degihati. Andi i musu du ee i ta fii taa ja abi degihati tjika? Na di fa i bigi a sinkii, nasö di fa i taanga, nasö di fa i sa’ u du soni tjika, hën ta lei taa i abi degihati tuutuu. Pakisei di woto u di njönku kijoo de kai Dafiti, di bi go feti ku Goliati. Te u luku unfa Goliati bi bigi a sinkii, nöö Dafiti bi piki seei te a bi taanpu a di womi aki bandja, söseei Dafiti an bi abi feti lai wan apaiti. Na feti ufangi seei a bi abi. Ma tökuseei Dafiti bi abi degihati. Dafiti bi kule go feti ku di gaan sinkii womi dë.

¹² Unfa a du ko taa Dafiti bi abi sö wan degihati? A bi ta biibi gaanfa taa Jehovah bi dë ku ën. **(Lesi 1 Samuëli 17:37, 45-47.)** Dafiti an

11-12. (a) Unfa Dafiti bi du ko abi degihati te u luku 1 Samuëli 17:37, 45-47? (b) Un fanöudu soni u ta lei a di woto u Dafiti?

bi luku a di fa Goliati bi bigi möön hën. Ma a bi buta pakisei a di fa Jehovah bigi möön Goliati. Andi u ta lei a di woto aki? Wë u ta lei taa u ta ko abi degihati te u sabi taa Jehovah dë ku u, söseei te u ta biibi taa Gadu taanga möön dee felantima fuu (2 Klon. 20:15; Ps. 16:8). Unfa u sa ko abi degihati nönou kaa ufö sëmbë bigi ta du ku u?

¹³ U sa ko abi degihati nönou kaa, te u ta paaja di bunu buka u di Könuköndë u Gadu da sëmbë. Faandi mbei u taki sö? Wë u di di pelekiwooko ta heepi u fuu ta futoou Jehovah, söseei a ta heepi u fu wa fëëë libisëmbë (Nöng. 29:25). Leti kumafa sinkii fuu ta ko taanga te u ta du sport, sö nöö u ta ko abi möön degihati te u nango peleiki a sëmbë pisi, te u ta peleiki a kamian ka hia sëmbë ta waka pasa, ku te u ta peleiki a dee kamian ka sëmbë ta wooko. Ee u mbei möiti fuu ko abi degihati fuu du di pelekiwooko nönou kaa, nöö woo dë seekaseeka fuu peleiki go dou te de o tapa di wooko fuu.—1 Tes. 2:1, 2.

¹⁴ U sa lei sëmëni soni a tu sisa di bi lei taa de bi abi degihati tuutuu. Wan u dee sisa aki

13. Unfa u sa ko abi degihati?

14-15. Andi u ta lei a Nancy Yuen ku Valentina Garnovskaya?

de kai Nancy Yuen. Di sisa aki bi langa 1 mēti ku 50 centimeter nōō, ma tōkuseei a bi abi degihati.* A bi ta peleiki di bunu buka u di Kōnukōndē u Gadu go dou, hii fa sēmbē bi kē tapēēn. Te u kaba fēēn, de bi sōötō ēn mōōn leki 20 jaa longi a dunguwosu a Sinēisi kōndē. Dee sikōutu bi taki taa a bi dē „di mōōn taanga jesi sēmbē” u hii di kōndē!

¹⁵ Sō nōō de bi sōötō wan woto sisa de kai Valentina Garnovskaya a Sovyet-Unie. De bi sōötō ēn dii pasi, nōō te i konda hii dee jaa dee a bi dē a dunguwosu, nōō a ta ko 21 jaa.# Ma faandi mbei de bi sōötō ēn? Wē di sisa aki bi ta peleiki go dou, hii fa sēmbē bi kē tapēēn, nōō di soni aki bi mbei dee sikōutu bi si ēn kuma „wan gaan hogiduma”. Unfa a du waka taa dee tu sisa aki bi sa abi degihati sō? Wē de bi ta biibi ku hii de hati taa Jehovah bi dē ku de.

* Luku di *wachttore* u 15 u tinimu-liba u di jaa 1979, bld. 4-8. Luku di fēlōn *Jehovah's naam zal bekendgemaakt worden* a JW Broadcasting® a Holansitōngō. Go a INTERVIEWS EN ERVARINGEN.

Luku di *Jaarboek van Jehovah's Getuigen 2008* bld. 191, 192.

¹⁶ Kumafa u bi taki kaa, nōō ee u kē ko abi degihati nōō wa musu buta pakisei a di fasi fa u taanga nasō a di fasi fa u sa' u du soni tjika. Ka fuu du di soni dē, nōō u musu biibi taa Jehovah dē ku u, sōseei taa hēn da di sēmbē di ta feti da u (Deto. 1:29, 30; Sak. 4:6). Dee tu soni aki de ta mbei u ko abi degihati tuutu.

ANDI U SA DU TE SĒMBĒ TA BUUSE U?

¹⁷ U lobi te sēmbē ta lesipeki u, ma wa musu si kuma wa dē wan wojo soni ee sēmbē an lobi u. Jesosi bi taki taa: „Nōō un dē bunu e, un dee sēmbē oto sēmbē an sa si a wojo fu di un ta biibi a Mi di ko dē Libisēmbē Mii aki hedi. Fa de ta puu unu a de mindi ta kosi unu ta poi unu nē a kōndēkōndē, nōō un dē bunu e” (Luk. 6:22). Andi Jesosi bi kē taki ku di soni aki?

¹⁸ Jesosi an bi kē taki taa dee Keesitu sēmbē bi o lobi te sēmbē ta buuse de. Ma a bi ta piki u andi bi o pasa ku u. Wa dē ku dee sēmbē u di goonliba aki a wan sē. U ta libi ku dee soni dee

16. Unfa u sa ko abi degihati tuutu?

17-18. Andi Jesosi bi piki u, te u luku Johanisi 15:18-21?

U ta ko abi degihati te u ta biibi Jehovah ku hii u hati, sōseei te u ta biibi taa dee soni di di Kōnukōndē fēēn o du, o pasa tuutu (Luku palaklafa 7, 14-15)

U di **Stanley Jones** bi dē seiki taa di Kōnukōndē u Gadu ta tii tuutu, mbei di biibi fēēn bi ko mōōn taanga

Nancy Yuen bi ta paaja di bunu buka go dou, hii fa sēmbē bi kē tapēēn

Valentina Garnovskaya bi dē seiki taa Jehovah bi dē ku ēn

Jesosi bi lei u, söseei u ta paaja di bosikopu di a bi ta paaja. Fëen mbei dee sëmbë dee na sabi Gadu ta buuse u. **(Lesi Johanisi 15:18-21.)** U kë du soni di ta kai ku Jehovah. Ee sëmbë ta buuse u u di u lobi di Tata fuu, nöö wa musu abi toobi ku de.

¹⁹ Nöiti i musu mbei dee soni di libisëmbë ta taki nasö dee soni di de ta du, mbei sen kisi i u di i dë wan Jehovah Kotoigi (Mik. 4:5). Te u ta luku andi dee apösutu dee bi dë a Jelusalen bi du, baka di sëmbë bi kii Jesosi, nöö a ta heepi u fu wa fëëë libisëmbë. De bi sabi taa dee hedima u dee Dju keiki bi buuse de gaanfa (Tjab. 5:17, 18, 27, 28). Ma tökuseei de bi nango hiniwan daka a di Wosu u Gadu go peleiki, u lei sëmbë taa de da bakama u Jesosi (Tjab. 5:42). De an bi ta fëëë, nöö de bi go dou ku di wooko di de bi musu du. Useei sa lei taa wa ta fëëë libisëmbë, u di woo ta peleiki hii juu, söseei u di woo ta lei sëmbë a wooko, a siköö, söseei a di kamian ka u ta libi, taa u da Jehovah Kotoigi.—Tjab. 4:29; Lom. 1:16.

²⁰ Unfa a du ko taa dee apösutu bi ta dë waiwai? Wë de bi sabi faandi mbei sëmbë bi ta buuse de, nöö de bi ta wai taa sëmbë bi ta du ku de u di de ta du di kë u Jehovah (Luk. 6:23; Tjab. 5:41). Apösutu Petuisi bi taki bakaten

19. Unfa u sa djeesi dee apösutu?

20. Faandi mbei dee apösutu bi ta dë waiwai, hii fa sëmbë bi ta buuse de?

taa: „Ee i kisi sitaafu fu wan bunu soni di i du hedi, nöö hën da Gadu naki i kölöku e” (1 Pet. 2:19-21; 3:14). Te u ta fusutan taa u di u ta du soni a wan leti fasi mbei sëmbë ta buuse u, nöö wa o disa di dini di u ta dini Jehovah u libisëmbë hedi.

JOO FENI WINI EE I SEEKA ISEEI A FESI

²¹ Wa sabi na un ten sëmbë o bigi ta du ku u, söseei wa sabi na un ten lanti o tapa di wooko fuu. Ma u sabi taa u sa bigi seeka useei nöönöu kaa fuu ku Jehovah sa ko dë möön gaanmati, u sa mbei möiti fuu ko abi möön degihati, söseei u sa mbei möiti fu wa ta booko u hedi tumisi ku di buuse di sëmbë ta buuse u. Di seeka di u ta seeka useei nöönöu kaa o heepi u fuu sa dini Jehovah go dou.

²² Ma unfa a dë ee de ko tapa di wooko fuu? A di woto di ta ko, woo taki u wanlö mama wëti u Bëibel di sa heepi u fuu dini Jehovah go dou, aluwasi de tapa di wooko fuu.

21-22. (a) Andi i buta taa joo ta du fii seeka iseei da di du di sëmbë o du ku u? (b) Andi woo luku a di woto di ta ko?

DEE SONI DI DEE PEENTJE KË TAKI. Bladsëidë 4: Wan mama ku wan tata ta hoi di Wosudendu Dini ku dee mii u de, nöö de ta heepi de u de hoi Bëibel tükisi a hedi ku wanlö kaita di de mbei. **Bladsëidë 5:** Wanlö sëmbë u wan wosudendu ta kanda Könuköndë kanda di de ta lëi nango a komakandi.

UNFA DEE TËKISI AKI SA HEEPI I FII SEEKA ISEEI DA DI DU DI SËMBË O DU KU U?

■ Psalöm 116:1, 2

■ 2 Kloniki 20:15

■ 1 Petuisi 3:14

KANDA 122

Boo taanga di biibi fuu!

WANTU SONI U DI WOTO

Andi u musu du ee lanti tapa di wooko fuu? Di woto aki o taki u wantu soni di u sa du, ku wantu soni di wa musu du fu an ko dē taa wa ta dini Gadu möön!

Dini Jehovah go dou aluwasi de tapa di wooko fuu

„Wa sa tjubi dee soni u wojo bi si ku dee u jesi bi jei.
U musu konda de nöömö.”—TJAB. 4:19, 20.

A DI jaa 2018, möön leki 223.000 peleikima bi ta libi a köndë ka de bi tapa di wooko fuu. Di soni aki an ta bigi da u poi. Kumafa u bi lei a di woto di pasa, nöö tuutuu Keesitu sëmbë sabi taa sëmbë o du ku de (2 Tim. 3:12). Aluwasi ka u ta libi, u musu hoi a pakisei taa lanti sa tapa di wooko fuu hiniwan ten.

² Ee dee tiima u di köndë ka i ta libi tapa di wooko fuu, nöö kandë i sa ta hakisi iseei dee soni aki: 'A sa dē taa Jehovah hën na dē ku u möön u? Di soni aki o mbei wa o sa dini Jehovah möön u? Mi musu foloisi go a wan woto köndë ka mi sa dini Gadu fiifii ö?' A di woto aki, woo taki u dee soni aki. Woo luku tu unfa u sa dini Jehovah go dou, aluwasi lanti tapa di wooko fuu, söseei woo luku tu andi wa musu du a di pisiten dē.

DI DU DI SËMBË TA DU KU U KË TAKI TAA GADU AN DË KU U MÖÖN U?

³ Ee lanti tapa di wooko fuu, nöö kandë u sa ko ta pakisei taa Gadu an dē ku u möön. Ma hoi a pakisei taa di du di sëmbë ta du ku u an kë taki taa Jehovah an dē ku u möön. Pakisei di woto u apösutu Paulosu. Wë a dē gbelingbelin u si taa Jehovah bi ta wai ku ën. Jehovah bi mbei a sikifi 14 u dee biifi dee dē a dee Giiki pisi u Bëibel, söseei a bi dē wan sëmbë di Gadu bi tei u peleiki da dee sëmbë dee an bi dē Dju. Ma tökuseei sëmbë bi du ku ën gaanfa seei. **(Lesi 2 Kolenti 11:23-27.)**

1-2. (a) Faandi mbei an musu bigi da u poi te lanti tapa di wooko fuu?
(b) Andi woo luku a di woto aki?

3. Andi bi miti apösutu Paulosu te u luku di soni di sikifi a 2 Kolenti 11:23-27, nöö andi u ta lei a di woto fëën?

Di woto u Paulosu ta lei u taa Jehovah ta da pasi u sēmbē du ku dee dinima fēēn.

⁴ Jesosi bi taki faandi mbei u musu ta dē ku di mēni taa sēmbē o du ku u. A bi taki taa dee sēmbē dee an ta dini Gadu bi o ta buuse u, u di wa dē ku de a wan sē (Joh. 15:18, 19). Na te sēmbē ta du ku u, hēn da Jehovah an dē ku u mōōn. Ma di du di sēmbē ta du ku u ta lei taa u ta du soni a wan fasi di ta kai ku Jehovah!

WA O SA DINI JEHOVAH MÖÖN EE LANTI TAPA DI WOOKO FUU Ö?

⁵ Libisēmbē an sa mbei sēmbē an dini Jehovah Gadu mōōn. Sömēni pasi sēmbē bi pooba u du di soni aki, ma de an bi sa du ēn. Pakisei di soni di bi pasa a di u Tu Goonliba Feti. A di pisiten dē, dee tiima u sōmēni kōndē bi ta du ku dee sēmbē u Gadu gaanfa. Na dee Nazi sodati u Alumankōndē nōō bi tapa di wooko u dee Kotoigi u Jehovah, ma dee tiima u Ōsualia, dee u Kanada, ku dee u woto kōndē seei bi du di soni aki tu. Ma luku andi bi pasa bakaten. A di jaa 1939 di di u Tu Goonliba Feti

4. Faandi mbei dee sēmbē u di goonliba aki ta buuse u?

5. Libisēmbē sa tapa sēmbē u de an dini Jehovah mōōn u? Konda wan woto.

bi bigi, nōō sōwan 72.475 peleikima bi dē a goonliba. Ma a kaba pisiten u di u Tu Goonliba Feti a di jaa 1945, hēn Jehovah bi mbei u kō dē 156.299 peleikima. Dee peleikima bi kō dē tu toon mōōn hia!

⁶ Di du di sēmbē ta du ku u an ta mbei u fēēē, ma a ta mōōn heepi u fuu dini Jehovah go dou. Wan baaa ku hēn mujēē bi abi wan womi mii, nōō de bi ta libi a wan kōndē ka lanti tapa di wooko fuu. Ka u di soni aki mbei de fēēē, hēn de bigi ta du di kowoonu pioniliwooko. Di sisa bi ta du wan wooko ka a bi ta kisi hia mōni. Ma a bi disa di wooko fēēn faa bi sa du di pioniliwooko. Di baaa bi taki taa di tapa di de bi tapa di wooko fuu bi mbei sōmēni sēmbē bi kē ko sabi soni u dee Jehovah Kotoigi. Di soni aki bi mbei a bi ta mōōn feni sēmbē faa ta lei soni u Bēibel. Di tapa di de bi tapa di wooko fuu, bi mbei soni waka bunu a wan woto fasi tu. Wan gaanwomi di bi ta libi a di wan seei kōndē dē bi taki taa sōmēni u dee sēmbē dee an bi ta dini Jehovah mōōn, bi bigi ko a dee komakandi baka, sōseei de bi bigi ta du di peleikiwooko baka.

6. Un bunu soni sa pasa te de ta du ku u? Konda wan woto.

U di Jehovah ta heepi u,
mbei wa ta fēēē fuu ko
makandi u dini ēn
(Luku palaklafu 12)

⁷ Dee felantima fuu ta tapa di wooko fuu, u di de kē fuu fēēē, nōō u disa di dini di u ta dini Jehovah. Boiti di tapa di de ta tapa di wooko fuu, de sa ta mindi soni da u tu. So juu de sa ta manda sikōutu ko a u pisi, de sa ta tja u go a kuutu, nasō de sa sōōtō u buta a dunguwosu. De ta mēni taa woo fēēē te u jei taa de sōōtō wantu u dee baaa ku dee sisa fuu buta a dunguwosu. Ee u ko ta fēēē taa de o du soni ku u, nōō useei sa bia disa di dini di u ta dini Jehovah. Wa bi o kē ko dē kuma dee sēmbē di di Bēibel ta taki soni u de a **Leifitiki 26:36, 37. (Lesi ěn.)** Wa o fēēē tee taa u disa di dini di u musu ta dini Jehovah. U ta futoou Jehovah ku hii u hati. Fēēn mbei wa o ta dē pantapanta (Jes. 28:16). Ma woo ta begi Jehovah faa heepi u. U sabi taa te a dē ku u, nōō na wan tiima o sa tapa u fuu dini ěn.—Heb. 13:6.

MI MUSU FOLOISI GO LIBI A WAN WOTO KÖNDĚ U?

⁸ Ee dee tiima u di köndē ka i ta libi, tapa di wooko fuu, nōō kandē joo ta hakisi iseei ee i musu foloisi go a wan woto köndē ka joo sa dini Jehovah fiifii. A dē wan soni di iseei musu luku andi joo du. So sēmbē sa feni taa de o luku fosu andi dee fesiten Keesitu sēmbē bi du, di sēmbē bi ta du ku de. Baka di sēmbē bi naki Sitefani ku sitonu kii, hēn dee bakama u Jesosi dee bi dē a Jelusalen, bi lowe go libi a Judea ku Samalia. Wotowan bi go seei te a Finisia, a Sipuusi, ku Antiokia (Mat. 10:23; Tjab. 8:1; 11:19). Ma so sēmbē sa taki tu taa di sēmbē bi toona du ku dee fesiten Keesitu sēmbē, nōō apōsutu Paulosu an bi fusi go a wan woto köndē, ma a bi ta peleiki go dou hii fa a bi sa lasi hēn libi. Sōseei a bi nango ta da dee

7. (a) Andi u ta lei a Leifitiki 26:36, 37? (b) Andi joo du te lanti tapa di wooko fuu?

8-9. (a) Andi hiniwan hedima u wosudendu musu luku ee a o du? (b) Andi o heepi wan sēmbē faa du soni a wan kōni fasi?

baaa ku dee sisa taanga a kamian ka de bi ta du ku de gaanfa seei.—Tjab. 14:19-23.

⁹ Andi u ta lei a dee soni aki? Hiniwan hedima u wosudendu musu luku ee hēn ku dee sēmbē fēēn o foloisi go a wan woto köndē. Ma ufō a buta taa a o foloisi, nōō a musu begi, sōseei a musu luku unfa soni dē da dee sēmbē fēēn wosudendu ku unfa soni o ko dē da de ee de ko foloisi. Te a nama a dee soni aki, nōō hiniwan Keesitu sēmbē „musu piki Gadu hēnseei a dee soni dee a ta du” (Gal. 6:5). Wa musu kuutu wotowan a dee soni di de buta taa de o du.

UNFA WOO DINI JEHOVAH GO DOU TE DE TAPA DI WOOKO FUU?

¹⁰ Unfa i sa dini Jehovah go dou te de tapa di wooko fuu? Di bēikantoo u di köndē ka i ta dē, o piki dee gaanwomi unfa de musu heepi dee baaa ku dee sisa u de sa ta lei soni u Jehovah go dou, unfa de musu ta hoi komakandi, sōseei unfa de musu ta du di peleikiwooko. Ee di bēikantoo an sa feni pasi u piki dee gaanwomi andi de musu du, nōō dee gaanwomi o heepi i ku dee woto baaa ku sisa a di kemeente fuun sa ta dini Jehovah go dou. De o piki unu soni di kumutu a di Bēibel, nasō di kumutu a dee woto buku fuu.—Mat. 28:19, 20; Tjab. 5:29; Heb. 10:24, 25.

¹¹ Jehovah paamusi dee dinima fēēn taa hii juu de o ta feni soni u heepi de u di biibi u de ko möön taanga (Jes. 65:13, 14; Luk. 12:42-44). Fēēn mbei i sa dē seiki taa di ōlganisaasi fēēn o mbei hii möiti fii sa ta feni dee soni dee i abi fanōudu u mbei di biibi fii ko möön taanga. Ma wan soni dē di i sa du tu u di biibi fii ko möön taanga. Te de tapa di wooko fuu, nōō

10. Andi ku andi di bēikantoo ku dee gaanwomi o piki u?

11. Faandi mbei i sa dē seiki taa hii juu joo ta feni soni u mbei di biibi fii ko möön taanga, nōō unfa i sa tjubi di Bēibel fii ku dee woto buku fuu?

i musu suku wan bunu kamian ka i sa tjubi di Bëibel fii ku dee woto buku fuu. Köni be ja buta dee soni aki a wan kamian ka sëmbë sa feni de hesihesi, aluwasi ee a tëlëfön nasö a woto soni. Hiniwan fuu musu du soni a wan köni fasi u di biibi fuu an ko suwaki.

¹² Unfa a dë ku dee komakandi dee u ta hoi hiniwan wiki? Wë dee gaanwomi o seti soni fii sa nango a dee komakandi a wan fasi di an o mbei dee felantima fuu buta pakisei a u. Dee gaanwomi sa piki i fii ta ko makandi ku woto-wan a wan piki kulupu, nöö kandë hii juu de o ta tooka di juu ku di kamian ka woo ta ko makandi. Joo sa tjubi dee baaa ku dee sisa fii u hogi an miti de, te joo ta fan saapi te i nango a dee komakandi, nasö te i ta kumutu a dee komakandi. I sa ta bisi tu a wan fasi di an o mbei sëmbë si i sabi taa i nango a komakandi.

¹³ Na a hii köndë woo ta du di peleikiwooko a di wan fasi. Ma u di u lobi Jehovah, söseei u di u ta wai te u ta konda soni u di Könüköndë fëen da wotowan, mbei woo feni wan fasi fuu sa ta peleiki (Luk. 8:1; Tjab. 4:29). Wan sëmbë di bi ta sikifi soni fu awooten, de ta kai Emily B. Baran, bi taki wan soni u di fasi fa dee Jehovah Kotoigi bi ta peleiki a Sovyet-Unie. A bi taki taa: „Di lanti u di köndë bi piki dee Kotoigi taa de an musu ta peleiki möön, hën de bi ta peleiki da dee sëmbë dee bi ta libi a de bandja, dee sëmbë di de ku de bi ta wooko a di wan kamian, ku dee mati u de. Di lanti bi ko söötö de u di soni aki hedi, hën de bi bigi ta peleiki da dee sëmbë di de ku de bi dë a dinguwosu.” Hii fa de bi tapa di wooko fuu, tökuseei dee baaa ku dee sisa fuu dee bi dë a Sovyet-Unie, an bi disa di peleiki di de bi ta

12. Unfa dee gaanwomi sa seti soni fuu ta hoi komakandi söndö u sëmbë sabi?

13. Andi u sa lei a dee baaa ku dee sisa fuu dee bi ta libi a Sovyet-Unie?

Woo ta peleiki go dou, hii fa lanti tapa di wooko fuu (Luku palaklafu 13)

peleiki. Ee a ko pasa taa de tapa di peleikiwooko a di köndë ka i ta libi tu, nöö i sa djeesi dee baaa ku dee sisa aki a di fasi fa de bi peleiki go dou!

KU UN SONI U MUSU TA KÖNI?

¹⁴ **Köni ku dee soni dee i ta konda da wotowan.** Te de tapa di wooko fuu, nöö u musu sabi taa a dë wan ten ka u musu ta köni ku dee soni dee u ta taki (Peleik. 3:7). Wa musu taki so soni a dee pisiten dë. Dee soni aki sa dë dee në u dee baaa ku dee sisa fuu, dee kamian ka u ta ko makandi, di fasi fa u ta du di peleikiwooko fuu, ku di fasi fa u ta feni soni di ta taanga di biibi fuu. Wa musu piki lanti u di köndë dee soni aki, söseei wa musu piki dee mati fuu, nasö dee famii fuu dee ta libi a di köndë ka u dë, nasö dee ta libi a woto köndë. Ee hën u du di soni aki, nöö u bi o sa mbei hogi miti dee baaa ku dee sisa fuu.—**Lesi Psalöm 39:1.**

14. Ku andi u musu ta köni, te u luku Psalöm 39:1?

¹⁵ **Na mbei pikipiki soni paati u.** Saatan sabi taa te sēmbē u wan wosudendu ta libi paati-paati, nōō di wosudendu dē o booko (Maik. 3: 24, 25). Hii juu Saatan o ta mbei möiti faa paati u. A o ta du di soni aki u di a kē taa u musu bigi ta feti ku useei, ka fuu feti ku ēn.

¹⁶ Keesitu sēmbē di taanga a di biibi seei musu ta kōni u di soni aki an miti de. Luku wan woto u tu sisa di bi dē salufuwan. Wan u de de ta kai Gertrud Poetzing, nōō di wotowan de ta kai Elfriede Löhr. De bi sōötō dee sisa aki makandi ku woto sisa a wan dinguwosu u dee Nazi sodati. Sisa Gertrud bi ko ta haun ku Sisa Elfriede, u di Sisa Elfriede bi ta hoi bunu taki di bi ta da dee woto sisa taa-

15. Andi Saatan o mbei möiti faa du ku u, nōō unfa u sa kōni be an kisi u?

16. Andi da wan bunu soni di Sisa Gertrud Poetzing bi du di useei sa ta du tu?

U musu sabi na un ten u musu ta dē pii

(Luku palaklafu 14)

nga a di dinguwosu. Bakaten, sen bi ko kisi Sisa Gertrud, hēn a begi Jehovah faa heepi ēn. A bi taki taa: „U musu tei taa sēmbē dē di sa’ u du so soni möön u, nasō di abi möön faantiwōutu möön u.” Andi bi heepi di sisa aki fu an bi ta haun ku di wotowan fēēn möön? Gertrud bi bigi ko ta buta pakisei a dee bunu fasi u Elfriede, sōseei a bi ko ta buta pakisei a di fasi fa a bi ta lei taa a lobi sēmbē. Di soni aki bi mbei hēn ku Sisa Elfriede bi ko dē gaan mati baka. De bi ko puu hii de tuu a di dinguwosu bakaten, nōō de bi dini Jehovah ku hii de hati u te de dēdē. Ee u ta mbei taanga möiti fu u ku dee baaa ku dee sisa fuu ta libi fiifii, nōō na wan soni o sa paati u.—Kol. 3: 13, 14.

¹⁷ **Du dee soni di dee baaa dee ta tei fesi, ta piki i.** Ee u ta du dee soni di dee baaa di dē u futoou, di de buta u tei fesi, ta piki u, nōō woo sa ta kōni u hogi an miti u (1 Pet. 5:5). A bi pasa taa a wan kōndē ka lanti tapa di woko fuu, dee baaa dee ta tei fesi bi piki dee peleikima taa de an musu da sēmbē dee buku fuu te de bi peleiki da de. Ma wan baaa di bi ta du di pioniliwoko a di kōndē dē, bi da sēmbē buku, hii fa dee baaa bi taki taa dee peleikima an bi musu du di soni aki. Andi bi ko pasa bakaten? Kōlō sō baka di di baaa aki ku wanlō woto peleikima bi kaba peleiki, hēn wanlō sikōutu bi ko a de ko hakisi de soni. A kan taa dee sikōutu aki bi faaka dee peleikima aki, nōō de bi ko feni dee soni di de bi da dee sēmbē. Andi u ta lei a di woto aki? Wē u ta lei taa u musu ta du soni kumafa dee baaa dee ta tei fesi ta piki u, aluwasi ee u abi wan woto fasi fa useei bi o kē du soni. Hii juu Jehovah ta mbei soni waka bunu da u te u ta woko makandi ku dee baaa dee a buta u tei fesi.—Heb. 13: 7, 17.

17. Faandi mbei hii juu u musu ta du soni kumafa di ölga-nisaasi u Jehovah ta piki u?

¹⁸ **Na buta wēti da wotowan di an dē fanōudu.** Ee dee gaanwomi ta buta wēti da wotowan di an dē fanōudu, nöö de sa mbei soni ko taanga da dee baaa ku dee sisa. Baaa Juraj Kaminský, ta taki andi bi pasa di de bi tapa di wooko fuu a di köndē di de bi ta kai Tjēko-Slovakia. Di baaa aki bi taki taa: „Baka di de söötö so u dee gaanwomi, hēn so u dee baaa dee bi fika u tei fesi a dee kemeente ku dee keling, bi bigi ta buta wanlō hia wēti da dee peleikima.” Jehovah an ta da u pasi fuu ta buta wēti da dee baaa ku dee sisa fuu. Wan sēmbē di ta buta wēti da dee baaa ku dee sisa, hii fa an bi dē fanōudu, ta buta hēnseei basi a wotowan liba, ta piki de unfa de musu biibi.—2 Kol. 1:24.

NA DISA DI DINI DI I TA DINI JEHOVAH

¹⁹ Di gaan felantima fuu de kai Saatan Didi-bi o ta du ku dee dinima u Jehovah nöömö (1 Pet. 5:8; Ako. 2:10). Saatan ku dee bakama fēēn o ta pooba u tapa u fu wa dini Jehovah

18. Faandi mbei wa musu ta buta wēti da wotowan, di an dē fanōudu?

19. Faandi mbei u sa taki taa u sa abi degihati aluwasi andi Saatan ta du, te u luku 2 Kloniki 32:7, 8?

möön. Ma wa a' fu fēēē! (Deto. 7:21) Jehovah dē ku u, nöö a o heepi u aluwasi sēmbē tapa di wooko fuu.—**Lesi 2 Kloniki 32:7, 8.**

²⁰ Boo djeesi dee fesiten Keesitu sēmbē dee bi piki dee tiima u di ten u de taa: „Lanti, fa un taki da u aki, nöö u jei. Un bai u taa wa musu konda soni u Masa Jesosi. Ma Masa Gaangadu manda u fuu musu konda. Nöö unfa un mēni? Undi u dee buka un si kuma Masa Gaangadu o kē fuu musu piki? Wē nöö wa sa tjubi dee soni u wojo bi si ku dee u jesi bi jei. U musu konda de nöömö.”—Tjab. 4:19, 20.

20. Andi i dē kabakaba u du?

DEE SONI DI DEE PEENTJE KĒ TAKI. Hii dee peentje ta lei Kotoigi di dē a köndē ka de tapa di wooko fuu. **Bladsēidē 9:** Wantu baaa ku sisa ko makandi a wan baaa pisi. **Bladsēidē 11:** Wan sisa (di dē a töötö sé maun) ta fan ku wan mujēē, nöö a ta suku wan fasi faa konda soni u Jehovah dēēn. **Bladsēidē 12:** Wantu sikōutu ta hakisi wan baaa soni u di kemeente fēēn, ma di baaa an ta piki de.

UNFA DEE TĒKISI AKI SA HEEPI I FII DINI JEHOVAH GO DOU ALUWASI DE TAPA DI WOOKO FUU?

■ Leifitiki 26:36, 37

■ Psalöm 39:1

■ 2 Kloniki 32:7, 8

KANDA 60

Libi ta ko

WANTU SONI U DI WOTO

Di möön fanöudu wooko di di kemeente u Keesitu sēmbē musu ta du, hēn da de musu ta mbei sēmbē ko dē bakama u Keesitu. A di woto aki, woo taki u wantu soni di o heepi u fuu sa du di wooko aki.

„Un go a hii nasiön sēmbē,
nöö un mbei de ko dē
bakama u mi”

„Un go a hii nasiön sēmbē, nöö un mbei de ko dē bakama u mi.”

—MAT. 28:19, NW.

A BI musu u dē sō taa dee apösutu bi ta wai gaanfa seei di de bi ko makandi a wan kuun. Baka di Jesosi dēdē toona weki ko a libi baka, hēn a bi hakisi dee bakama fēēn u de ko miti ēn a di kamian dē (Mat. 28:16). A kan taa a di daka dē nēēn Jesosi bi ko 'a möön leki feifi höndö u dee bakama fēēn' (1 Kol. 15:6). Faandi mbei Jesosi bi hakisi dee bakama fēēn u de ko miti ēn a di kamian dē? Wē a bi o da de wan wooko u de du. A bi piki de taa: „Un go a hii nasiön sēmbē, nöö un mbei de ko dē bakama u mi.”—**Lesi Mateosi 28:18-20, NW.**

² Dee bakama u Jesosi dee bi jei di soni aki di daka dē, de bi ko dē sēmbē u di fosu Kemeente u Keesitu sēmbē. Di möön fanöudu wooko di di kemeente dē bi musu ta du, hēn da de bi musu mbei möön hia sēmbē ko dē bakama u Keesitu.* A di ten aki dusudusu kemeente u Keesitu sēmbē dē a hii sē u goonliba, nöö di möön fanöudu wooko di deseie ta du tu, hēn da de ta mbei sēmbē ko dē bakama u Keesitu. A di woto aki woo piki fö hakisi: Faandi mbei di mbei di u musu mbei sēmbē ko dē bakama u Keesitu dē fanöudu sō? Andi ku andi u musu du u mbei sēmbē ko dē bakama u Keesitu? Hii Keesitu sēmbē ta du di

* **SONI DI TAKI MÖÖN FINI:** Na lei nöö dee **bakama** u Keesitu ta lei soni fēēn, ma de ta du dee soni di Jesosi bi piki de. De ta mbei hii möiti u de sa ta waka nēēn baka.—1 Pet. 2:21.

1-2. (a) Andi da di möön fanöudu wooko di di kemeente u Keesitu sēmbē musu ta du, te u luku andi Jesosi bi taki a Mateosi 28:18-20? (b) Un hakisi woo piki a di woto aki?

wooko aki ö? Faandi mbei u musu abi pasensi fuu sa du di wooke aki?

**FAANDI MBEI DI MBEI DI U MUSU
MBEI SĒMBĒ KO DĒ BAKAMA
U KEESITU DĒ FANÖUDU SÖ?**

³ Faandi mbei di mbei di u musu mbei sĕmbĕ ko dĕ bakama u Keesitu dĕ fanöudu sö? Wĕ u di sĕmbĕ di dĕ bakama u Keesitu wanwan nöö sa ko dĕ mati u Gadu. Boiti di dĕ, dee sĕmbĕ dee ta waka a Keesitu baka ta ko abi wan möön bunu libi nöunöu kaa, söseei de abi di biibi u libi u teego a goonliba aki. **(Lesi Johanisi 14:6; 17:3.)** A dĕ sö tuu taa Jesosi da u wan gaan wooke fuu du, ma wa ta du di wooke aki ku usei kaakiti. Apösutu Paulosu bi taki unfa hĕn ku wanlö woto biibima bi ta si di wooke aki. A bi taki taa: „Gadu buta u tuu fuu ta heepi ĕn a di wooke. U ku ĕn ta wooke makandi” (1 Kol. 3:9). U ta tei ĕn u bigi seei taa Gadu da u kuma zöndu libisĕmbĕ di wooke aki fuu du!

⁴ Di mbei di u ta mbei sĕmbĕ ko dĕ bakama u Keesitu, da wan wooke di sa mbei u ta dĕ waiwai seei. Luku di woto u wan baaa de kai Ivan ku hĕn mujĕĕ Matilde, di ta libi a Kolumbia. De bi peleiki da wan njönku kijoo de kai Davier, hĕn a bi piki de taa: „Mi kĕ tooka soni a mi libi, ma ma sa.” Davier bi ta du wan sport ka de ta feti. A bi ta tei drugs, ta bebe daan dööngö, nöö a bi ta libi ku wan mujĕĕ de ta kai Erika, ma de an bi tööu. Baaa Ivan bi taki taa: „U bi bigi nango ta lei ĕn soni u Bĕibel. A bi ta libi a wan longi kamian, nöö u bi ta lĕi sĕmĕni juu longi ku baisigi a dee pötöpötö pasi. Baka di Erika si taa Davier bigi bia libi, hĕn hĕnseei bigi lei soni u Bĕibel tu.” Baka wan pisiten,

3. Faandi mbei di mbei di u musu mbei sĕmbĕ ko dĕ bakama u Keesitu dĕ fanöudu sö, te u luku Johanisi 14:6 ku 17:3?

4. Andi u sa lei a di woto u Ivan ku Matilde?

hĕn Davier an bi ta tei drugs möön, an bi ta bebe daan ta dööngö möön, söseei an bi ta du di feti sport möön. Hĕn ku Erika seei bi ko tööu. Matilde taki taa: „Di Davier ku Erika tei dopu a di jaa 2016, hĕn u toona mĕni taa Davier bi lo’ u taki taa: ‘Mi kĕ tooka, ma ma sa.’ Di soni aki bi mbei u wai seei tee taa u bigi kĕĕ.” An dĕ u taki taa u ta wai seei te u ta heepi sĕmbĕ u de ko dĕ bakama u Keesitu.

**ANDI KU ANDI U MUSU DU U MBEI
SĒMBĒ KO DĒ BAKAMA U KEESITU?**

⁵ Di fosu soni di u musu du te woo heepi sĕmbĕ u de ko dĕ bakama u Keesitu, hĕn da u musu suku dee sĕmbĕ dee kĕ lei soni u Jehovah (Mat. 10:11). U ta lei taa u da Kotoigi u Jehovah tuutuu te u ta konda soni fĕĕn da hii sĕmbĕ di u ta miti. Te u ta du di wooke di Keesitu bi manda u fuu du, nöö u ta lei taa u da tuutuu Keesitu sĕmbĕ.

⁶ So sĕmbĕ ta kĕ ko sabi soni u di Bĕibel wantewante te u miti de, ma sĕmĕni sĕmbĕ an ta kĕ ko sabi soni u Bĕibel sö gaanfa te u miti de di fosu pasi. Fĕĕn mbei so juu a ta dĕ fanöudu fuu da de taanga u de kĕ ko sabi soni u Gadu. Wĕ ee u kĕ heepi sĕmbĕ a di peleikiwoo-ko, nöö u musu ta seeka usei bunu a fesi. I musu luku a fesi fuun soni joo taki fii sa hai sĕmbĕ pakisei, nöö bakaten i musu luku unfa i sa bigi fan ku dee sĕmbĕ te i miti de.

⁷ Kandĕ i sa hakisi wan sĕmbĕ taa: „Mi sa hakisi i wan soni kölö sö u? Sĕmĕni u dee fuka dee ta miti u a di ten aki, ta miti sĕmbĕ a hii sĕ u di goonliba. Ja si kuma u abi wan kodo tii fanöudu di o sa seeka hii dee fuka dee ta miti

5. Andi da di fosu soni di u musu du ee u kĕ heepi sĕmbĕ u de ko dĕ bakama u Keesitu?

6. Andi u sa du u sĕmbĕ sa kĕ haika dee soni dee u kĕ konda da de?

7. Unfa i sa bigi fan ku wan sĕmbĕ, nöö faandi mbei i si kuma a dĕ fanöudu fii ta haika di sĕmbĕ, söseei fii ta lei taa i ta lesipeki ĕn?

sëmbë a hii së u goonliba u?” Baka di dë, i sa lesi Daniëli 2:44 da di sëmbë. Nasö kandë i sa hakisi wan sëmbë taa: „Unfa i si kuma u sa kiiija miii u de ko abi lesipeki?” Baka di dë, nöö i sa lesi Detolonomi 6:6, 7. Aluwasi andi joo taki te i ta peleiki da wan sëmbë, pakisei un pei sëmbë di sëmbë dë. Pakisei un wini dee sëmbë o feni te i lei de soni u Bëibel. A dë fanöu-du fii ta haika di sëmbë te a ta fan, nöö i musu ta lei taa i ta lesipeki di sëmbë tu. Te i du sö nöö joo sa möön fusutan de, söseei de o kë möön haika dee soni dee i ta taki.

⁸ Ufö wan sëmbë taki taa a kë lei soni u Bëibel, kandë i musu ta mbei möiti fii nango ta luku ën baka. Faandi mbei? U di a sa dë taa di sëmbë an dë a wosu te u toona go luku ën baka, nasö a sa dë taa wa ta feni pasi u fan ku ën. Söseei, kandë i musu toona go luku di sëmbë sömëni pasi baka ufö a o kë lei soni u Bëi-

8. Faandi mbei u musu ta mbei möiti nöömö fuu nango ta luku sëmbë di u bi miti kaa?

bel. Hoi a pakisei taa ee i kë u wan soni di i paandi göö, nöö i musu ta toona ta munjëën hii juu baka. Sö nöö a dë ku wan sëmbë di bi haika di u bi konda soni u Bëibel dëen. A o ko ta lobi Jehovah ku Keesitu möön gaanfa te u ta toona go nëen u konda soni u di Wöutu u Gadu dëen.

HII KEESITU SËMBË SA HEEPI SËMBË U DE KO TOON BAKAMA U KEESITU Ö?

⁹ Hiniwan Keesitu sëmbë ta da wan maun a di suku di u ta suku dee limbohati sëmbë. U sa taki taa di wooko aki dë kuma te sëmbë ta suku wan mii di lasi. Na un futu? Pakisei di soni di bi pasa ku wan womi mii u dii jaa di bi lasi. Söwan 500 sëmbë bi go suku ën. Te u kaba fëen, söwan 20 juu longi baka di di mii lasi, hën wan u dee sëmbë ko feni ën a wan kalu goon. Ma di sëmbë an bi kë tja di në taa

9-10. Faandi mbei u sa taki taa hiniwan Keesitu sëmbë ta da wan maun a di suku di u ta suku dee limbohati sëmbë?

Kotoigi a hii së u goonliba ta suku sëmbë di kë sabi soni u Gadu (Luku palaklafu 9-10)

hën feni di mii. A bi taki taa: „Höndöhöndö sëmbë bi suku ën fuu bi sa feni ën.”

¹⁰ Sömëni sëmbë dë kuma di mii dë. De lasi a wan pei fasi. Saanfa-u-du u de kaba, nöö de kë u sëmbë ko heepi de (Ef. 2:12). A pasa aiti milion sëmbë di ta suku dee lö sëmbë dë. Kandë iseei an feni wan sëmbë fii ta lei soni u Bëibel. Ma kandë woto peleikima di ta peleiki a di wan seei kamian ka i ta peleiki, feni sëmbë di kë ko sabi soni u di tuutuu lei di dë a di Wöutu u Gadu. Te wan baaa nasö wan sisa feni wan sëmbë di kë toon wan bakama u Keesitu, nöö hii dee peleikima dee ta suku dee lö sëmbë aki sa ta wai tu.

¹¹ Ee a dë taa ja ta lei sëmbë soni u Bëibel nöunöu, tökuseei i sa heepi sëmbë u de ko toon bakama u Keesitu. I sa ta fan ku dee sëmbë dee ta ko u di fosu pasi a komakandi, nöö i sa ta heepi de tu. Ee i ta lei de a sö wan fasi

11. Ee ja ta lei sëmbë soni u Bëibel, nöö na un woto fasi i sa heepi sëmbë u de ko toon bakama u Keesitu?

taa i lobi de, nöö de o si taa u da tuutuu bakama u Keesitu (Joh. 13:34, 35). Dee piki dee i ta da te i dë a komakandi, ta lei dee njunjun sëmbë dee ta ko a komakandi unfa de sa konda soni u di biibi u de ku hii de hati da wotowan, söseei a o lei de u de sa ta da piki a wan fasi di fiti. Boiti di dë, i sa nango a di peleiki-wooko ku wan njunjun peleikima, nöö i sa heepi ën faa wooko ku di Bëibel u lei sëmbë soni. Te i ta du sö, nöö i ta lei ën unfa a sa djee-si Keesitu.—Luk. 10:25-28.

¹² Na wan fuu musu si kuma u musu abi wan apaiti köni ufö u sa lei sëmbë soni u de sa ko toon bakama u Jesosi. Faandi mbei u taki sö? Luku di woto u wan sisa de kai Faustina, di ta libi a di köndë Bolifia. An bi sa' u lesi di a bi ko ta nama ku dee Jehovah Kotoigi. Ma nöunöu a ko sa' u lesi pikisö. A dopu nöunöu, nöö a lo' u lei sëmbë soni u Bëibel. Hiniwan wiki a ta lei feifi sëmbë soni u Bëibel. Hii fa Faustina an sa lesi sö bunu kuma gaansë u dee sëmbë dee a ta lei soni u Bëibel, tökuseei a bi heepi sikisi sëmbë u de tei dopu.—Luk. 10:21.

¹³ Hii fa sömëni Keesitu sëmbë ta abi te a hia fanöudu soni ta du, tökuseei de ta feni ten u de ta lei sëmbë soni u Bëibel, nöö a ta mbei de ta dë waiwai seei. Luku di woto u wan sisa de kai Melanie di ta libi na Alaska. Hën wanwan bi ta kiija wan piki mujëe mii fëen u aiti jaa. A bi abi wan wooko ta du a hii di wiki dendu tu, söseei a bi ta heepi wan u dee gaansëmbë fëen di bi abi di siki de kai kankël. Melanie wanwan bi dë Kotoigi a di kamian ka a bi ta libi. A bi lo' u begi Jehovah faa dëen taanga faa sa go peleiki hii fa di wei bi ta kötö, u di a bi kë feni sëmbë di a bi o sa ta lei soni u Bëibel. Te u kaba fëen, a bi ko miti wan mujëe de kai Sara, di bi

12. U musu abi wan apaiti köni ufö u sa heepi sëmbë u de ko toon bakama u Jesosi ö? Konda wan woto.

13. Un wini u ta feni te u ta heepi sëmbë u de ko dë bakama u Keesitu aluwasi u abi hia soni ta du?

Lei taa i abi pasensi te i ta heepi dee sēmbē dee i ta lei soni u Bēibel u de ko sabi Jehovah, u de ko lobi ēn, sōseei u de ko ta piki hēn buka
(Luku palaklafu 15-16)

wai seei di a ko jei taa Gadu abi wan nē. Baka wan pisiten, hēn Sara bi kē lei soni u Bēibel. Melanie taki taa: „Feeda ndeti, nōō mi bi ta wei seei, ma tōkuseei mi ku di mujēē mii u mi bi nango lei Sara soni u Bēibel, nōō u bi ta feni wini fēēn seei. U bi ta wai seei te u bi ta öndō-suku soni fuu piki dee soni di Sara bi hakisi u, nōō u bi ta wai seei te u bi ta si unfa hēn ku Jehovah bi ta ko möön dē mati.” Sara bi ta hoi dou te sēmbē bi ta du ku ēn. A bi puu hēn nē a di keiki ka a bi nango, hēn a tei dopu tu.

FAANDI MBEI U MUSU ABI PASENSI FUU SA HEEPI SĒMBĒ U DE KO DĒ BAKAMA U KEESITU?

¹⁴ Aluwasi kandē ja ta feni sēmbē u heepi de u de ko dē bakama u Keesitu, tōkuseei i musu

14. (a) Unfa di heepi di u ta heepi sēmbē u de ko dē bakama u Jesosi, dē kuma di kisi di sēmbē ta kisi fisi? (b) Andi di soni di Paulosu sikifi a 2 Timoteo 4:1, 2, ta da i taanga fii du?

ta suku go dou. Jesosi bi taki taa dee sēmbē dee ta heepi sēmbē u de ko dē bakama fēēn, dē kuma sēmbē di ta kisi fisi. So juu wan sēmbē di ta kisi fisi, ta wakiti sōmēni juu longi ufō a kisi fisi. Möön gaanfa de lo' u wooko a gaan ndeti, nasō a fuuku mamate, nasō so juu de musu go te seei a wan longi kamian (Luk. 5:5). Sō nōō so peleikima ta wooko sōmēni juu longi u de suku sēmbē di kē ko sabi soni u di tuutuu lei, sōseei de nango a peipei kamian tu u de suku dee lö sēmbē dē. Faandi mbei de ta du di soni aki? Wē de ta du di soni aki u de sa ta miti möön hia sēmbē. Dee peleikima dee ta mbei di lö möiti aki, lo' u miti sēmbē di ta kē sabi soni u di buka di u ta paaja. A bi o bunu ee iseei suku fasi u peleiki a wan juu ka i sa möön miti sēmbē, nasō fii peleiki a wan kamian ka sēmbē lo' u dē möön gaanfa.—**Lesi 2 Timoteo 4:1, 2.**

¹⁵ Faandi mbei u musu abi pasensi te u ta lei sɛmbɛ soni u Bɛibel? Wan u dee soni di mbei u musu abi pasensi, hɛn da u di u musu heepi dee sɛmbɛ dee u ta lei soni u Bɛibel u de ko sabi dee lei u Bɛibel, sɔseei u de ko lobi de tu. U musu heepi de u de ko sabi Jehovah, u di hɛn mbei sɛmbɛ sikifi di Bɛibel, sɔseei u musu heepi de u de ko lobi Jehovah tu. Na lei nɔɔ u musu ta lei de **andi** Jesosi piki u fuu du, ma u musu lei de **unfa** de musu libi ku dee soni di Jesosi piki u. U musu abi pasensi ku de te u ta heepi de u de libi ku dee mama wɛti u Bɛibel. So u de ta tooka di fasi fa de ta pakisei ku di fasi fa de ta tja deseei, a wantu liba dendu nɔɔ, ma wotowan ta tei mɔɔn longi.

¹⁶ Wan baaa di bi ta du di sɛndɛlengiwooko a Pelu, bi si unfa a ta bunu te i abi pasensi. A bi taki taa: „Mɪ bi lei wan womi de kai Raúl soni a tu u dee buku fuu. Ma tɔkuseei a bi ta taanga dɛɛn u tooka soni nɛɛn libi. Soni an bi ta

---

15. Faandi mbei u musu abi pasensi te u ta lei sɛmbɛ soni u Bɛibel?

16. Andi i lei a di woto u Raúl?

waka bunu a di tɔɔu libi fɛɛn, a bi ta kosi sɛmbɛ, sɔseei dee mii fɛɛn an bi ta lesipeki ɛn u di an bi ta tja hɛnseei a wan bunu fasi. Ma a bi ta ko a dee komakandi. Fɛɛn mbei mi bi ta heepi hɛn ku dee sɛmbɛ fɛɛn wosudendu go dou. Baka dii jaa, hɛn a ko tei dopu.”

¹⁷ Jesosi bi piki u fuu 'go a hii nasiɔn sɛmbɛ, nɔɔ u musu mbei de ko dɛ bakama fɛɛn'. Fuu sa du di soni aki, nɔɔ a ta pasa mɔɔn gaanfa taa u musu ta fan ku sɛmbɛ di an ta pakisei kumafa u ta pakisei, nasɔ u musu ta fan ku sɛmbɛ di an nango a keiki, nasɔ ku sɛmbɛ di an ta biibi taa wan Gadu dɛ. A di woto di ta ko, woo luku unfa u sa ta peleiki da dee sɛmbɛ dɛ.

---

17. Andi woo luku a di woto di ta ko?

DEE SONI DI DEE PEENTJE Kɛ TAKI. Bladsɛidɛ 16-17:

Wan womi nango a fakansi a wan woto kɔndɛ. A dɛ a wan kamian ka a musu tei opolani, nɔɔ a ta tei wan buku u dee Kotoigi. Di a dou a di woto kɔndɛ, a ta si dee Kotoigi ta du di peleikiwooko a wan kamian ka hia sɛmbɛ ta waka pasa. Di a toona go a wosu, hɛn wantu peleikima go nɛɛn pisi u peleiki dɛɛn. **Bladsɛidɛ 18:** Di wan seei womi bigi lei soni u Bɛibel. Bakaten a ta tei dopu.

ANDI I BI O PIKI?

- Faandi mbei a dɛ fanɔudu fuu heepi sɛmbɛ u de ko dɛ bakama u Jesosi?
- Ambɛ ku ambɛ musu heepi sɛmbɛ u de ko dɛ bakama u Jesosi?
- Faandi mbei u musu abi pasensi te u ta heepi sɛmbɛ u de ko dɛ bakama u Jesosi?

KANDA 82

Libi fuu musu dë kuma
wan faja limbo

WANTU SONI U DI WOTO

A di ten aki u sa ta möön
miti sëmbë di an nango a
keiki, nasö di an ta biibi a
Gadu. A di woto aki woo
luku unfa u sa ta lei dee
lö sëmbë aki soni u Bëi-
bel, söseei woo luku unfa u
sa heepi de u de ko ta biibi
dee soni dee sikifi a di Bëi-
bel, ku unfa de sa ko ta
biibi Jehovah Gadu.

Heepi sëmbë di an nango a keiki u de ko sabi soni u Gadu

„Mi ko sabi u libi ku hii sootu pei sëmbë u mi sa wini de. Mi ta
biinga a hii pei fasi u mi sa . . . tja [de] ko da Masa Jesosi.”

—1 KOL. 9:22.

DUSUDUSU jaa longi kaa sëmbë nango a keiki. Ma a dee jaa dee
pasa, soni bi ko tooka gaanfa. Möönmöön u ta si taa sëmbë an
ko nango a keiki möön. A so köndë, gaansë u sëmbë ta taki taa
de an nango a keiki.*—Mat. 24:12.

² Faandi mbei möön hia sëmbë ko ta taki taa de an nango a kei-
ki?# Wë kandë u di so u de lobi piizii gaanfa seei, nasö u di de ta
abi sëmëni bookohedi (Luk. 8:14). So sëmbë di bi nango a keiki
fosu, an ko ta biibi a Gadu möön. Wotowan ta biibi a Gadu, ma
de ta si kuma keiki soni an dë a modo möön, söseei taa an ta kai
ku di fasi fa sëmbë ta si soni a di ten aki. So juu de ta jei mati, si-
köö mësité, nasö de ta jei sëmbë ta taki soni a ladio, nasö a tee-
fei taa na Gadu hën mbei soni, ma hii soni ko fu hënseei. De an
ta jei soni di ta mbei de biibi taa wan Gadu dë. Wotowan ko ta
buuse dee hedima u keiki, u di de ta puu möni a sëmbë, nasö u
di de ta suku nëbai. Nöö a so köndë, dee tiima buta wëti di ta tapa
sëmbë u de go a keiki.

³ Jesosi kë taa u musu 'go a hii nasiön sëmbë, nöö u mbei de
ko dë bakama' fëen (Mat. 28:19, NW). Unfa u sa heepi dee sëmbë
dee an nango a keiki u de ko lobi Gadu, söseei u de ko dë baka-

* De bi öndösuku soni u de sa ko sabi un köndë ku un köndë sëmbë an nango a keiki
wan apaiti. Hën de ko si taa wantu u dee köndë aki da: Albania, Ösutulia, Oostenrijk,
Azerbaidjan, Kanada, Sinëisi köndë, Tjékije Lepubliek, Denimaliki, Gaan Faansiköndë,
Alumanköndë, Höng Köng, Ierland, Isaëli, Japan, Holansiköndë, Noluweiki, Zuid-Kolea
Sipanjöluköndë, Sweden, Switserland, Verenigd Koninkrijk, ku Vietnam.

SONI DI TAKI MÖÖN FINI: Te u ta taki u sëmbë di an nango a keiki a di woto aki, nöö
a nama ku sëmbë di an ta biibi a Gadu tu.

1. Andi ko tooka a so köndë a dee jaa dee pasa?
2. Faandi mbei sëmëni sëmbë an nango a keiki?
3. Faandi mbei de sikifi di woto aki?

ma u Keesitu? Wë u musu hoi a pakisei taa di kamian ka de kiija wan sëmbë sa mbei a kë haika di bosikopu di u ta tja nasö a sa mbei an haikëen. Sëmbë u Europa ku sëmbë u Asia an ta si di bosikopu di u ta tja a di wan seei fasi. Faandi mbei u taki sö? Wë u di sëmëni sëmbë u Europa sabi wantu soni u Bëibel, nöö de sabi taa Gadu hën mbei hii soni. Ma gaansë sëmbë u Asia an sabi soni u Bëibel wan bëtë. So u de an sabi soni u Bëibel seei, nöö kandë de an ta pena biibi taa wan sëmbë dë di mbei hii soni. De siki-fi di woto aki da u fuu sa sabi unfa u sa heepi dee sëmbë dee u ta miti a di peleikiwooko, aluwasi fuun köndë de dë, nasö aluwasi andi de ta biibi.

HII JUU I MUSU TA SI TAA DEE SËMBË O SA TOOKA

4 *I musu ta si taa di sëmbë o sa tooka.* Hiniwan jaa sëmbë di an bi nango a keiki, ta ko toon Jehovah Kotoigi. Sëmëni u dee sëmbë aki bi ta mbei möiti kaa u de libi bunu, nöö fëen mbei de bi ta buuse di bödjëe fasi fa so keiki ta du soni. Ma so u de bi ta libi u de nöö, söseei de bi abi guwenti di an bi bunu. U sa dë seiki taa Jehovah o heepi u fuu feni „dee sëmbë dee a kai da u de feni di libi u teego”.—Tjab. 13:48; 1 Tim. 2:3, 4.

5 *Lei taa i abi bunu fasi, nöö ta köni fa i ta fan ku di sëmbë.* Möön gaanfa a ta pasa taa *di fasi* fa u ta fan hën ta mbei sëmbë haika di buka di u ta tja, ma na *di soni* di u ta taki hën ta mbei de haika sö. De lobi te u ta fan suti ku de, de lobi te u ta lesipeki de, söseei de lobi te u ta buta pakisei a de. Wa ta duwengi de u de haika u. Ma u ta mbei möiti u ko fusutan unfa de ta si keiki soni. So sëmbë an ta kë taki soni u keiki ku sëmbë di de an sabi. Wotowan ta fii taa ja ta lesipeki de

4. Faandi mbei u sa ta biibi taa dee sëmbë dee u ta peleiki da, sa tooka?

5. Andi ta lo' u mbei sëmbë ta kë haika di bosikopu di u ta tja?

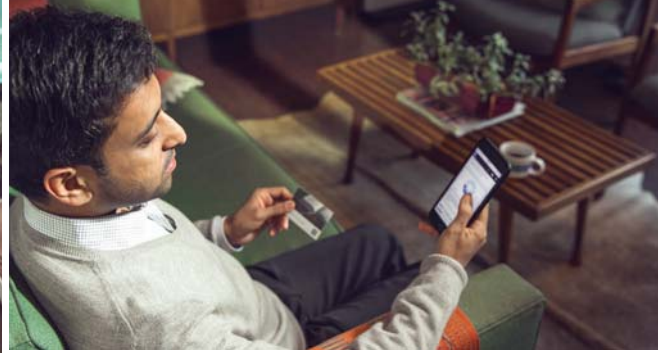
te i hakisi de soni di nama ku Gadu. So sëmbë an ta kë u woto sëmbë si taa de ta lesi Bëibel, möönmöön te dee Jehovah Kotoigi ko a de. Aluwasi fa a dë, tökuseei u musu ta mbei möiti u fusutan unfa de ta fii.—2 Tim. 2:24.

6 Andi u sa du te u si taa wan sëmbë an lobi te u ta kai wöutu kuma „Bëibel”, „Gadu” ku di wöutu „keiki”? Wë u sa djeesi apösutu Paulosu, nöö u kai woto wöutu. Te Paulosu bi ta fan ku dee Dju, nöö a bi ta wooko ku di Wöutu u Gadu. Ma di a bi ta fan ku dee könima u Giikiköndë di a bi dë a di kamian de kai Aleopakusi, nöö an bi ta taki taa dee soni dee a bi ta taki, bi kumutu a Bëibel (Tjab. 17:2, 3, 22-31). Unfa u sa djeesi Paulosu? Ee i miti wan sëmbë di an ta biibi a Bëibel, nöö a möön bunu fii konda soni u di Bëibel söndö fii taki taa di soni di i taki, kumutu a Bëibel. Ee i si taa wan sëmbë o fii wan fasi te joo lesi di Bëibel ku ën, u di wotowan o si ën, nöö suku wan fasi fii sa lesi ën dëen u sëmbë an si taa di soni dë un ta du. Kandë i sa lesi dee tēkisi a tēlëfön nasö a tablet.

7 *Lei taa i ta fusutan di sëmbë, nöö haikëen bunu tu.* U musu pooba u ko fusutan faandi mbei dee sëmbë dee u ta peleiki da ta si soni a di fasi fa de ta si soni (Nöng. 20:5). Boo toona luku di woto u Paulosu. De kiija Paulosu kuma wan Dju sëmbë. A musu u dë sö taa a bi ta fiti hënseei a dee sëmbë dee an bi dë Dju, te a bi ta peleiki da de, u di dee sëmbë dë an bi sabi soni u Jehovah ku di wöutu fëen wan bëtë, nasö kandë u di de an bi sabi soni fëen seei. Kandë a o dë fuu öndösuku soni a dee buku fuu, nasö kandë u musu hakisi sëmbë a di kemeente di abi öndöfeni, so taa u sa ko fusutan möön bunu unfa dee sëmbë u di pisiwata ka u ta peleiki, ta si soni.—**Lesi 1 Kolenti 9:20-23.**

6. Unfa apösutu Paulosu bi lei taa a bi ta fiti hënseei a wotowan, nöö unfa u sa djeesi ën?

7. Andi u musu du ee u kë djeesi Paulosu te u luku 1 Kolenti 9:20-23?

Fiti iseei a dee sɛmbɛ dee an ta biibi
soni u Bɛibel te i ta du di peleikiwooko
(Luku palaklafu 5-6)

⁸ Wɛ u ta suku sɛmbɛ di kɛ ko sabi soni u di buka di u ta tja (Mat. 10:11). Ee u kɛ feni dee lɔ sɛmbɛ aki, nɔɔ u musu hakisi de unfa de ta pakisei, nɔɔ u musu haika bunu te de ta fan. Wan baa u Ingisikɔndɛ ta hakisi sɛmbɛ andi de ta si kuma wan womi ku wan mujɛɛ musu du u de sa abi wan piizii tɔɔu libi, unfa de sa ta kiija dee mii u de, sɔseei andi de musu du te sɛmbɛ an ta libi bunu ku de. Te sɛmbɛ bi piki ɛn unfa de ta pakisei u dee woto aki, nɔɔ a bi ta piki de taa: „Unfa i ta si di soni di wan buku bi taki sɔwan 2000 jaa pasa?” An bi ta piki de taa Bɛibel a o lesi da de, ma a bi ta lei de di tɛkisi a di tɛlɛfɔn fɛɛn.

MBEI MŌITI FII DOU SĒMBĒ HATI

⁹ U sa dou sɛmbɛ hati di an kɛ sabi soni u Gadu, te u ta taki u soni di de lobi. Sɔmɛni sɛmbɛ lobi dee soni di Gadu mbei. Fɛɛn mbei u sa piki dee lɔ sɛmbɛ dɛ taa: „Gaansɛ u dee soni di kɔnima mbei, da soni di de luku a dee soni dee bi dɛ sensi bigi u di goonliba. Na sɔ nɔ? Dee sɛmbɛ dee ta mbei maiki, bi luku di fasi fa libisɛmbɛ jesi mbei, hɛn de mbei di maiki, sɔseei dee sɛmbɛ dee ta mbei camera seei bi luku di

8. Andi da wan fasi fa u sa bigi konda soni u Bɛibel da wan sɛmbɛ?

9. Unfa u sa heepi dee sɛmbɛ dee an ta kɛ taki soni u Gadu?

fasi fa libisɛmbɛ wojo mbei, hɛn de mbei camera. Andi i ta pakisei te i luku dee soni dee bi dɛ kaa sensi a bigi u di goonliba? I si kuma wan kaakiti, wan sɛmbɛ, nasɔ wan woto soni dɛ di mbei dee soni aki ko dɛ u?” Te u haika andi di sɛmbɛ taki te u kaba, nɔɔ u sa taki di soni aki: „Di dee kɔnima bi mbei dee soni aki, nɔɔ de bi luku di fa libisɛmbɛ jesi mbei, ku di fa libisɛmbɛ wojo mbei. Ma kandɛ i sa ta hakisi iseei ee ambɛ bi abi di kɔni u mbei jesi ku wojo a di lɔ fasi dɛ. Mi lobi di soni di wan sɛmbɛ fu awooten bi siki-fi. A bi taki taa: ‘Di sɛmbɛ di mbei jesi sa dɛ nɔɔ an ta jei soni nɔ? Di sɛmbɛ di mbei wojo sa dɛ nɔɔ an ta si soni nɔ? . . . Hɛn wɛ ta da sɛmbɛ kɔni!’ So u dee kɔnima ko si taa sɔ di soni aki dɛ tuutuu, nɔɔ de ko ta biibi taa wan sɛmbɛ bi musu u dɛ di mbei hii soni” (Ps. 94:9, 10). Baka te u du dee soni aki, nɔɔ u sa lei di sɛmbɛ wan u dee fɛlɔn dee dɛ a JW Broadcasting®. (Go a FELEM DI YU WANI LUKU > INTERVIEW NANGA ONDROFENITORI > FA A LIBI DU KON.) Nasɔ u sa da di sɛmbɛ di brochure *Is het leven geschapen?*, nasɔ u sa dɛɛn di brochure *Vijf belangrijke vragen over het ontstaan van het leven*.

¹⁰ Gaansɛ u sɛmbɛ kɛ u soni waka bunu da de a di ten di ta ko. Ma sɔmɛni sɛmbɛ ta fɛɛɛ taa di goonliba o booko kaba a sɔsɔ, nasɔ taa sɛmbɛ

10. Unfa u sa fan ku wan sɛmbɛ di an kɛ taki soni u Gadu?

an o sa libi nën möön. Wan keling-gaanwomi di ta libi a di köndë de kai Noluweiki bi taki taa dee sëmbë dee an ta kë taki soni u Gadu, ta kë haika u te u ta taki soni u di fasi fa soni ta waka a goonliba. Baka te di baaa aki da wan sëmbë odi, nöö a ta taki taa: „I si kuma soni o waka möön bunu a di ten di ta ko? I si kuma dee politikima, dee könima, nasö woto sëmbë dë di sa heepi u ö?” Te di baaa haika di sëmbë te a kaba, nöö a ta lesi wan tükisi da di sëmbë di ta lei taa soni o waka möön bunu a di ten di ta ko. So sëmbë lobi dee soni dee sikifi a Bëibel di ta taki taa di goonliba o dë u nöömö, sösei taa bunuhati sëmbë o ta libi u teego a goonliba aki.—Ps. 37:29; Peleik. 1:4.

¹¹ U musu ta suku peipei fasi fuu sa fan ku dee sëmbë dee u ta miti a di peleikiwooko. Faandi mbei a dë fanöudu? Wë u di sëmbë ku sëmbë tooka. Di soni di wan sëmbë o kë jei, nën di woto sëmbë o kë jei. An ta toobi so sëmbë te woo taki soni u Gadu, nasö te woo taki soni u Bëibel ku de, ma so sëmbë ta kë möön taki u woto soni. Aluwasi fa a dë, tökuseei u musu ta suku fasi fuu sa ta fan ku hii pei sëmbë. **(Lesi Loomë 1:14-16.)** Ma a bunu fuu hoi a pakisei taa Jehovah hën da di sëmbë di ta mbei di tuutu lei göö a sëmbë hati.—1 Kol. 3:6, 7.

UNFA I SA FAN KU SËMBË DI KUMUTU A ASIA?

¹² A hii së u goonliba dee peleikima ta miti sëmbë di kumutu a di pisiwata u Asia. So u dee sëmbë aki bi ta dë a wan köndë u Asia ka lanti ta tapa sëmbë u de an go a keiki. A sëmëni köndë di dë a di pisiwata u Asia, sëmëni sëmbë dë di an tei ten wan daka u pakisei luku ee hën wan Gadu dë tuutuu. So u dee sëmbë aki ta kë ko sabi njunjun soni, nöö de sa kë lei soni u Bëibel

11. Faandi mbei u musu ta suku peipei fasi u fan ku sëmbë, nöö unfa u sa djeesi Paulosu te u luku Loomë 1:14-16?

12. Andi u sa du fuu sa heepi sëmbë u di pisiwata u Asia, di an sabi taa wan Gadu dë?

ku u te u peleiki da de, ma wotowan an ta kë lei njunjun soni sö. Andi u sa du fuu sa heepi dee lö sëmbë aki? So peleikima di abi öndöfeni bi ko si taa hii juu a ta bunu te i ta buta pakisei a soni u di sëmbë te joo bigi fan ku ën, nöö ee a dë fanöudu, nöö i sa piki ën unfa dee mama wëti u Bëibel bi heepi i fii tooka soni a di libi fii.

¹³ Sëmëni sëmbë ta kë möön jei dee köni lai dee dë a Bëibel dee ta lei u unfa u musu ta libi (Peleik. 7:12). Wan sisa di ta libi a New York, di ta peleiki da sëmbë di ta fan Sinëisitöngö, taki taa: „Mi ta mbei möiti u buta pakisei a sëmbë, sösei mi ta haika de bunu te de ta fan ku mi. Ee mi ko fusutan taa djunsudjunsu aki de ko a di köndë, nöö mi lo’ u hakisi de taa: ’I ko ta guwenti soni u di köndë aki kaa u? I feni wooko u? Dee sëmbë u di köndë ta libi bunu ku i ö?’” So juu di soni aki ta heepi di sisa faa konda soni u Bëibel da wan sëmbë. Te di sisa aki feni di okasi, nöö a ta hakisi di sëmbë taa: „Andi i si kuma dë fanöudu fuu ku wotowan sa ta libi bunu ku useei? Mi sa lei i wan nöngö a Bëibel ö? A ta taki taa: ’Te sëmbë bigi wan toobi, nöö a ta dë kuma te wan sëmbë disa wata ta kule a wan kamian. Fëen mbei ufö wan toobi bigi a wan kamian, nöö hai go fii.’ I si kuma di soni aki sa heepi u fu u ku wotowan sa ta libi fiifii ku useei ö?” (Nöng. 17:14). Te u ta fan ku sëmbë a dee lö fasi aki, nöö a sa heepi u fuu ko sabi ambë bi o kë ko sabi möön soni u Bëibel.

¹⁴ Ma unfa a dë ee wan sëmbë piki u taa an ta biibi a Gadu? Wan baaa di ta libi a di pisiwata u Asia, di lo’ u peleiki da sëmbë di an ta biibi a Gadu, bi taki taa: „Te wan sëmbë u di köndë aki ta piki i taa ’ma ta biibi a Gadu’, nöö piki a kë piki i taa an ta dini dee gadu di gaansë u sëmbë u di köndë aki ta dini. Fëen mbei mi ta piki ku

13. Andi sa mbei sëmbë kë ko sabi soni u Bëibel? (Luku di peentje u di kafiti.)

14. Unfa wan baaa di ta libi a di pisiwata u Asia, ta heepi dee sëmbë dee ta taki taa de an ta biibi a Gadu?

de taa dee gadu dee libisëmbë ta mbei, an dë tuutuu gadu. Mi lo' u lesi Jelemia 16:20 da de, di ta taki taa: 'Libisëmbë ta mbei u deseei gadu, ma dee gadu u de di de ta mbei dë, na gadu.' Bakaten, mi ta hakisi de taa: 'Unfa u sa sabi un gadu da di tuutuu gadu, ku un gadu sëmbë seei mbei?' Mi ta haika bunu te de ta piki mi unfa de ta pakisei, nöö mi ta lesi Jesaaja 41:23 da de. A ta taki taa: 'Un piki u andi o pasa a di ten di ta ko, sö taa u sa ko sabi ee un da gadu tuutuu.' Baka di dë, mi ta lei de wan woto ka Jehovah bi taki a fesi unfa soni bi o waka."

¹⁵ Luku wan soni di wan baaa di ta libi a di pisiwata u Asia lo' u du te a bi toona go luku wan sëmbë di a bi peleiki da. A bi taki taa: „Mi ta lei de unfa di Bëibel ta lei u köni soni tjika, mi ta lei de unfa dee tjabukama woto u Bëibel pasa tuutuu, söseei mi ta taki soni u di fasi fa di mundu mbei. Te mi du sö kaa, nöö mi ta lei de unfa dee soni aki ta lei taa wan köni sëmbë musu u dë di mbei soni. Te mi si taa di sëmbë bigi ko ta si kuma wan Gadu dë, nöö mi ta bigi lei ën andi di Bëibel ta taki u Jehovah."

¹⁶ Te u ta lei dee sëmbë dee an nango a keiki, nasö dee sëmbë dee an ta biibi a Gadu, soni u Bëibel, nöö u musu ta mbei möiti u heepi de u

15. Andi u sa lei a di woto u wan baaa di ta libi a di pisiwata u Asia?

16. Faandi mbei dee sëmbë dee u ta lei soni u Bëibel musu ko ta biibi Gadu ku dee soni dee sikifi a Bëibel te u luku Hebelejën 11:6, nöö unfa u sa heepi de?

de ko ta biibi taa wan Gadu dë. (**Lesi Hebelejën 11:6.**) U musu heepi de u de ko ta biibi di Bëibel tu. Di soni aki mbei kandë u musu ta lei de so soni u Bëibel sëmëni pasi. Hiniwan juu te woo lei de soni u Bëibel, nöö u musu lei de faandi mbei de sa biibi taa di Bëibel da di Wöutu u Gadu tuutuu. Kandë u sa taki u dee tjabukama woto u Bëibel dee bi pasa tuutuu, u sa taki unfa di Bëibel ta kai ku soni di dee könima ta taki a di ten aki, u sa taki u soni fu awooten, söseei u sa taki u köni lai di sikifi a Bëibel.

¹⁷ U ta heepi sëmbë u de ko dë bakama u Keesitu, te u ta lei taa u lobi de aluwasi de nango a keiki, nasö aluwasi de an nango a keiki (1 Kol. 13:1). Te u ta lei sëmbë soni u Bëibel, nöö u ta kë lei de taa Gadu lobi u, söseei taa a kë fuu lobi ën tu. Hiniwan jaa dusudusu sëmbë di an bi kë sabi soni u Gadu, nasö di an bi kë sabi soni u keiki, ta tei dopu, u di de bi ko lobi Gadu. Fëen mbei ja musu pakisei hogi u dee sëmbë, ma i musu buta pakisei a hii pei sëmbë. Haika de bunu te de ta fan ku i. Pooba u ko fusutan faandi mbei de ta si soni a di fasi fa de ta si soni. Du soni di o sa mbei de djeesi i, u deseei sa ko toon bakama u Keesitu.

17. Andi wotowan o kë du te u ta lei de taa u lobi de?

DEE SONI DI DEE PEENTJE KË TAKI. Bladsëidë 22: Wan baaa ta peleiki da wan sëmbë di hën ku ën ta wooko a di wan hatiwosu. Bakaten di sëmbë nango a di website fuu faa go luku soni di ta taki unfa a sa lei soni u Bëibel.

ANDI I BI O PIKI?

■ Andi u sa du fuu sa ta si hii juu taa dee sëmbë dee u ta peleiki da, sa tooka?

■ Unfa u sa dou wan sëmbë hati di an nango a keiki, nasö di an ta biibi a Gadu?

■ Faandi mbei u musu ta peleiki da hiniwan sëmbë di u miti?

Jehovah mbei mi feni bunu möön fa mi bi mēni

MANFRED TONAK SEEI KONDA DI WOTO AKI

'MI SABI taa mi bi musu du di pioniliwooko. Ma ma o wei dēen bakaten u?' Di soni dē mi bi ta hakisi miseei. Mi bi lobi di wooko di mi bi ta du na Alumanköndē, ka mi bi ta manda njanjan soni go a dee köndē fu Afiikan. Mi bi ta manda njanjan soni go a kamian kuma Dar es Salaam, Elisabethville, ku Asmara. Ma bi sabi seei taa a di ten di bi ta ko, mi bi o ta du di hii-ten diniwooko da Jehovah a dee kamian dē ku sōmēni woto kamian na Afiikan!

Di mi bi bigi du di pioniliwooko, nöö soni bi ko tooka a mi libi a wan fasi di ma bi mēni (Ef. 3:20). Ma kandē joo ta hakisi iseei ee na un futu soni bi ko tooka a mi libi a wan fasi di ma bi mēni. Wē, be mi bigi kondēen da i kumafa di woto bigi.

De pai mi a di foto Berlijn, na Alumanköndē, wantu liba baka di di u Tu Goonliba Feti bigi a di

jaa 1939. Di di u Tu Goonliba Feti bi o kaba a di jaa 1945, nöö sodati bi lo' u buwa ku opolani ta tuwē bömu a di foto Berlijn. Wan pasi di de tuwē bömu, nöö mi ku dee sēmbē u mi bi go tjubi a wan kamian ka sēmbē bi nango ta tjubi da dee bömu. Bakaten u bi go libi a di foto Erfurt, ka de pai mi mama.

Mi mama bi kē ko sabi soni u di tuutuu lei seei. A bi ta lesi dee buku u dee sabima, sōseei a bi ta öndösuku pepei keiki luku. Ma tökuseei an feni di soni di a bi ta suku. A di jaa 1948, hēn tu Jehovah Kotoigi bi ko a u pisi. Mi mama bi kai de ko a wosu, hēn a hakisi de sōmēni soni. An bi dou wan juu longi seei, hēn a piki mi ku mi piki sisa taa: „Mi feni di tuutuu lei!” An bi tei longi seei, hēn mi ku mi mama ku mi piki sisa bi bigi nango a dee komakandi a Erfurt.

A di jaa 1950 hēn u toona go a Berlijn baka, nöö u bi nango a di kemeente de kai Berlijn-Kreuzberg. Baka di u bi foloisi kumutu ka u bi ta dē, hēn u bi nango a di kemeente Berlijn-Tempelhof. Te u kaba fēen, mi mama bi tei dopu, ma mim bi ta naanaa. Faandi mbei?

MA BI TA SEN MÖÖN, SÖSEEI MA BI TA FĒĒ U DU SONI MÖÖN

A bi ta taanga da mi u du möön soni u dini Jehovah, u di mi bi ta sen gaanfa. Hii fa mi bi nango a di peleikiwooko söwan tu jaa longi kaa, tökuseei nöiti mi bi peleiki da wan sēmbē. Soni bi ko tooka di mi ko guwenti ku so baaa ku sisa dee bi lei taa de abi degihati, sōseei taa de dē kabakaba u du andi de bi paamusi Jehovah. A di ten di pasa, de bi söötō so de a dinguwosu a dee sitaafuma kampu u dee Nazi sodati, nöö de bi buta wotowan a dinguwosu a woto kamian. Wotowan bi dē kabakaba u tja buku tjubitjubi go a so pisiwata fu

Alumanköndë, hii fa de bi sa sötö de a dunguwosu. Dee woto u de bi da mi taanga seei. Mi bi ko ta pakisei taa ee de bi dë kabakaba u dëdë nasö u go a dunguwosu u Jehovah hedi nasö u dee baaa ku dee sisa u de hedi, nöö mi musu mbei möiti be ma ta sen sö möön.

Ma bi ta sen sö möön di mi bi peleiki makandi a wan apaiti peleikiwooko waka di de bi hoi a di jaa 1955. Baaa Nathan Knorr bi taki wan soni a wan biifi di de bi sikifi buta a di soni de ta kai *Informant**. A bi taki taa di peleikiwooko waka dë, bi dë di möön gaan peleikiwooko waka di di öljanisaasi bi seeka. A bi taki taa ee hii peleikima bi peleiki makandi, „nöö a bi o dë di möön bunu liba u di öljanisaasi sensi di u bigi ta du di peleikiwooko”. Nöö di soni dë hën bi pasa! An bi tei longi möön, hën mi buta mi libi a Jehovah maun, nöö a di jaa 1956, mi ku mi tata ku mi piki sisa tei dopu. Ma an bi tei longi seei, hën mi bi musu buta taa mi o du wan woto fanöudu soni.

Sömëni jaa longi kaa mi bi sabi taa mi bi musu bigi du di pioniliwooko, ma tökuseei mi bi ta pakisei taa mi o bigi a wan woto ten. Te u kaba fëen, hën mi bi buta taa mi o ta bai soni ta sei da woto seisonima. Baka di dë, hën mi bi buta taa mi bi o wooko sö taa mi bi sa ko möön sabi di wooko u mi ufö mi bi o bigi ku di pioniliwooko. Sö a bi ko pasa taa a di jaa 1961, mi bi bigi du wan wooko a di foto Hamburg, di möön gaan kamian ka sipi ta ko tjökö na Alumaköndë. Nöö mi bi lobi di wooko dë sö tee taa hii juu mi bi ta taki taa mi o bigi ku di pioniliwooko a wan woto ten. Andi mi bi o du?

Mi ta da Jehovah tangi taa a bi mbei dee baaa heepi mi u fusutan taa di dini di mi musu ta dini ën, da di möön fanöudu soni. Sömëni u dee mati u mi bi bigi du di pioniliwooko, nöö de bi dë sëmbë di mi bi sa waka a de baka. Söseei Baaa Erich Mundt, di de bi buta a wan sitaafuma kampu a di ten di pasa, bi da mi taanga u mi buta futoou a Jehovah. A bi taki taa di de bi dë a di kampu, nöö dee baaa dee bi ta futoou deseei bi ko suwaki a di biibi. Ma dee baaa dee bi ta futoou Jehovah ku

* Fos u bi ta kai ën *Di Könuköndë diniwooko fuu, ma nöunöu u ta kai ën Di libi ku di diniwooko fuu kuma Keesitu sëmbë—Koma-kandi-buku.*

hii de hati bi abi wan taanga biibi, söseei de bi sa heepi a di öljanisaasi u Jehovah bakaten.

Boiti di dë, Baaa Martin Poetzingler, di bi ko dë a di Tii Kulupu bakaten seei bi lo' u da dee baaa taanga. A bi ta taki taa: „Degihati da di möön gaan soni di i sa abi!” Di mi bi pakisei fundu u di soni aki, hën mi bi disa di wooko di mi bi ta du, hën mi bigi du di pioniliwooko a höndima-liba u di jaa 1963. Di soni dë da di möön bunu soni di mi du a mi libi. Baka tu liba, ufö mi bi bigi ta suku wan woto wooko, hën dee baaa hakisi mi u mi go du di apaiti pioniliwooko. Wantu jaa baka di dë, hën Jehovah da mi soni möön fa mi bi mëni seei. De bi kai mi u mi go a di u 44 kalasi u di Giliati-siköö.

MI LEI WAN GAAN FANÖUDU SONI A GILIATI

Wan u dee möön fanöudu soni di mi bi lei, möönmöön a Baaa Nathan Knorr ku Baaa Lyman Swingle, da di taki di de bi lo' u taki taa: „Na biinga disa di wooko di de hakisi i fii du.” De bi da u taanga fu wa disa di wooko fuu, aluwasi soni ta taanga da u. Baaa Knorr bi taki taa: „Na un soni joo ta buta i pakisei? A di fa di goon doti u di kamian dë, a dee libilibi soni ö, nasö a di fa di köndë pooti ö? Naa joo buta pakisei a dee waiti pau, dee folo ku di fasi fa dee sëmbë ta dë lafulafu? Mbei möiti fii ko lobi dee sëmbë!” Wan daka, di Baaa Swingle bi konda da u faandi mbei so baaa bi nango disa di wooko di dee baaa bi hakisi de u de du, hën wata bi ta pasa nëen wojo. A bi fika piiu u te a kisi hënseei. Di soni dë bi bigi da mi seei. Fëen mbei mi bi buta taa nöiti mi o du wan soni di bi o sa hati Keesitu nasö dee baaa fëen.—Mat. 25:40.

Di dee baaa piki u un wooko de da u, hën dii baaa di bi ta wooko a Bëtëli, hakisi wantu fuu ee naasë de bi o manda u go. De bi ta wai seei di dee wotowan bi piki de naasë de bi o go. Ma di mi piki de taa mi o go a „Kongo (Kinshasa), hën de fika piiu, hën de taki nöö taa: „Oo, a Kongo u? Be Jehovah dë ku i!” A di ten dë, feti bi ta feti a Kongo (Kinshasa), nöö de bi ta kii sëmbë a di köndë gaanfa seei. Ma ma bi fëëkëtë dee soni dee mi bi lei a di Giliati-siköö. Kölö sö baka di mi bi kaba

A

B

- A. Mi dë ku mi mama ku mi tata ku mi sisa na Alumanköndë, c. 1950
- B. Di mi bigi du di pioniliwooko a di jaa 1963
- C. Di mi ku Claude ku Heinrich bi ta du di sëndëlengiwooko a di foto Lubumbashi, a Kongo, a di jaa 1967
- D. Mi ta hoi wan taki a wan könklësi a di foto Asmara, a di jaa 1992
- E. Mi ku mi mujëë ta du di keling-wooko a wan matu kamian a Etiopia a di jaa 1996

C

D

E

di siköö a waja-maka-liba u di jaa 1967, hën mi ku Heinrich Dehnbostel, Claude Lindsay, go a di ma-mafoto u Kongo de kai Kinshasa.

WAN BUNU KAMIAN KA SËMBË DI TA DU DI SËNDËLENGIWOOKO SA LEI SONI NËËN

Di u dou a Kinshasa, hën u bi lei Faansitöngö dii liba longi. Baka di dë, hën u bi go ku opolani a di foto Lubumbashi, di dë zuntu ku di köndë zambia, di dë a libasë u Kongo. Fosu de bi ta kai di foto aki Elisabethville. U bi go libi a wan wosu di dë a di foto ganda, di de bi seeka da dee sëndëlenji.

Sömëni kamian bi dë a di foto Lubumbashi, ka sëmbë an bi peleiki wan daka. Fëën mbei u bi wai taa u bi da dee fosu sëmbë di bi o konda di bunu buka da dee sëmbë. Te fuu kë mëni, wa bi abi ten tjika u lei hii dee sëmbë dee bi kë lei soni u Bëibel. U bi ta peleiki da dee womi dee bi ta wooko

da lanti ku dee siköutu tu. Sömëni u dee sëmbë bi abi lesipeki da di Wöutu u Gadu, ku di peleikiwooko di u bi ta du. Dee sëmbë bi ta möön fan Swahilitöngö. Fëën mbei mi ku Claude Lindsay bi lei di töngö dë tu. An bi tei longi baka di dë, hën de bi manda u go a wan kemeente ka de ta fan Swahilitöngö.

Hii fa u bi abi sëmëni piizii ten, tökuseei u bi abi bookohedi tu. A bi ta pasa hia taa dööngödööngö sodati nasö hogihati siköutu bi ta mindi soni da u. Wan daka, wanlö siköutu bi ko a di kemeente komakandi di u bi ta hoi a di sëndëlenji wosu. De bi ko ku goni, hën de tei u tja go a siköutu pösu. De bi buta u sindo a goon u te 10 juu ndeti, hën de toona manda u go a wosu.

A di jaa 1969, de bi hakisi mi u mi du di keling-wooko. Di mi bi ta du di keling-wooko, nöö so juu

mi bi ta waka nango a longi kamian a di pötöpötö ku dee ahun dendu. De bi guwenti du dee soni aki na Afiikan. A wan u dee kamian, nöo wan ganian ku dee mii fëen bi ta duumi a di bedi u mi basu te ndeti. Ma o fëekëtë fa a bi ta kanda ta weki mi hi-niwan fuuku mamate ufö döo limbo. Mi ta mëni fa mi ku dee baaa bi ta sindo lontu wan faja di u bi ta mbei a döo te ndeti, nöo u bi ta taki soni u Bëibel.

Wan u dee möön gaan bookohedi di mi bi abi, hën da sëmbë bi ta taki taa de da Jehovah Kotoigi, ma de bi ta nama ku di paatëi de kai Kitawala.* So u de bi tei dopu, nöo de bi ko toon gaan-womi seei. Sömëni u dee sëmbë aki an bi sa feni dee baaa ku dee sisa ganjan tuutuu (Jud. 12). Te u kaba fëen, Jehovah bi puu dee sëmbë dë a di kemeente, nöo gaan hia sëmbë bi tei di tuutuu lei baka di dë.

A di jaa 1971, de bi manda mi go wooko a di bëikantoo u Kinshasa. Mi du peipei wooko ala. Mi bi ta sikifi biifi, mi bi ta manda tei buku, söseei mi bi ta du woto soni di nama ku di diniwooko. De bi lei mi a Bëtëli unfa mi sa seeka di wooko a wan köndë ka de an abi dee möön fanöudu soni di woto köndë ta abi. Dee bosikopu di de bi ta manda da u ku opolani bi ta tei sömëni liba longi ufö de dou a dee kemeente. Te de bi puu dee soni fuu a opolani, nöo de bi ta lai de a boto. A bi ta tei sömëni wiki longi. Ma di wooko bi sa du go dou hii fa dee tesi dë bi dë, ku woto tesi jeti.

A bi ta foondo mi seei te mi bi ta si unfa dee baaa bi ta hoi gaan könklësi, hii fa de an bi ta abi hia möni. Deseei bi ta mbei di podium, söseei de bi ta tei uwii u mbei peni tapa di kamian, nöo de bi ta lolu de tu u sëmbë bi sa sindo a de liba. De bi ta tei kpama kuma posu, nöo de bi ta tei uwii u tapa di wosu liba, söseei de bi ta mbei tafa ku de. U di de an bi abi peegu, mbei de bi ta tei pau pisi u hoi dee soni. A bi ta bigi da mi seei te mi bi ta si dee

* „Kitawala” da wan wöutu di nama ku wan wöutu a Swahilitöngö, di kë taki „tii sëmbë nasö taki a sëmbë liba”. Di paatëi aki bi dë wan politiki paatëi di de bi hopo, u di köndë bi sa kumutu a di köndë Bëligia basu. Dee sëmbë u Kitawala bi feni dee buku u dee Jehovah Kotoigi, de bi lei soni a de, söseei de bi ta paati de. De bi ta bia dee lei u Bëibel u de kai ku dee politiki soni di de bi ta taki, ku dee poipoï soni di de bi ta biibi, söseei ku di libi di de bi ta libi fanafiti.

peipei soni di dee baaa ku dee sisa bi ta du, hii fa de an bi abi hia soni. Mi bi ko lobi de seei. Mi bi ta hangi de seei tee di dee baaa bi manda mi go du wan woto wooko!

MI DU DI DINIWOOKO A DI KÖNDË KEINIA

A di jaa 1974, hën dee baaa manda mi go a di bëikantoo u di foto Nairobi, di dë a di köndë Keinia. U bi abi gaan hia wooko u du seei, u di di bëikantoo u Keinia bi ta heepi söwan teni köndë ku di peleikiwooko. Dee köndë aki bi dë zuntu ku Keinia, nöo lanti bi tapa di wooko fuu a so u dee köndë dë. De bi lo’ u manda mi go a dee köndë dë, möönmöön a Etiopia. De bi ta du ku dee baaa ku dee sisa fuu a di köndë dë. De bi ta fon so u de, de bi ta buta wotowan a dinguwosu, nöo de bi kii wantu u de tu. Ma de bi hoi dou ku hii de hati, u di de ku Jehovah ku dee baaa ku dee sisa bi dë gaan mati.

A di jaa 1980, hën di libi bi ko ta möön suti da mi seei, u di mi bi ko tööu ku Gail Matheson. Gail, bi dë sëmbë u di köndë Kanada, nöo mi ku ën bi go a di wan seei kalasi u di Giliati-siköö. U bi abi di guwenti u ta sikifi biifi ta manda da useei. Gail bi ta du di sëndëlengiwooko a di köndë Boli-fia. Söwan 12 jaa baka di dë, hën mi ku ën bi toona miti a di foto New York. An bi tei longi baka di dë, hën u tööu a Keinia. Mi ta wai ku Gail seei u di hii juu a ta si soni kumafa Jehovah ta si soni, nöo a ta dë tifeedi ku dee soni dee a abi. Te kuma tide, a ta heepi mi go dou, nöo mi ta si fa a lobi mi tjika.

A di jaa 1986, de bi manda mi ku Gail fuu go du di keling-wooko, hii fa mi bi dë wan u dee baaa u di Bëikantoo Komite a di ten dë. Mi bi musu nango ta luku dee baaa ku dee sisa a sömëni u dee köndë di di bëikantoo u Kenia bi ta luku.

Mi ta mëni jeti di mi bi ta seeka soni da wan könklësi a di jaa 1992, di u bi o hoi a di foto Asmara (a Elitelea). A di ten dë, lanti an bi tapa di wooko fuu a di köndë dë. Ma wan gaan suwa nöo u bi sa feni. Dendu fëen bi hogi möön fa döösë fëen bi dë. Ma mi bi foondo seei di mi si unfa dee baaa ku dee sisa bi seeka dendu u di kamian faa bi sa ko dë wan kamian di fiti u dini Jehovah. Baaa ku sisa u peipei famii bi tjä soni ko

u seeka di kamian ko waitiwaiti, nöö de bi tei koo-
su tapa dee soni dee an bi fiti wojo. U bi abi wan
bunu könklesi seei di bi da u taanga. Söwan 1279
sëmbë bi ko.

Soni bi tooka da u seei di u bi ko ta du di
keling-wooko, u di hiniwan wiki u bi ta dë a peipei
kamian. Wan pasi, u bi libi a wan gaan waiti wosu
a ze bandja. Wan woto pasi u bi libi a wan wosu di
de bi mbei ku felu, nöö di weesei wosu bi dë möön
leki 100 mëti longi ku di wosu. Ma aluwasi ka u bi
dë, di soni di u ta möön hoi a pakisei, hën da dee
daka dee u bi ta peleiki ku dee fajafaja pionili ku
dee woto peleikima. Di dee baaa bi toona manda
u go du wan woto wooko, hën u bi musu disa dee
mati fuu, hii fa bakaten u bi o ta hangi de seei.

U FENI GAAN BUNU A ETIOPIA

A di pisiten u di jaa 1987 te go miti di jaa 1992,
lanti u sëmëni köndë di di bëikantoo u Keinia bi ta
luku, an bi ta tapa di wooko fuu möön. Fëen mbei
de bi seti bëikantoo ku woto kantoo u luku di woo-
ko fuu a dee köndë dë. A di jaa 1993, dee baaa
bi hakisi u fuu go wooko a di kantoo fuu di bi dë a
Addis Ababa, a di köndë Etiopia. Sëmëni jaa longi
u bi du di wooko tjubitjubi a di köndë dë, ma lanti
bi ko da u pasi fuu sa du ën awaa.

Jehovah bi mbei soni waka bunu seei ku di
peleikiwooko a Etiopia. Sëmëni baaa ku sisa bi ko
ta du di pioniliwooko. Sensi di jaa 2012, nöö möön
leki 20 procent u dee peleikima bi ta du di kowoo-
nu pioniliwooko hiniwan jaa. Boiti di dë, dee siköö
u di ölганisaasi bi lei dee baaa ku dee sisa unfa de
musu du peleikiwooko, nöö dee baaa bi mbei
möön leki 120 Könuköndë zali a di köndë. A di jaa
2004, dee sëmbë u Bëtëli bi foloisi go a wan nju-
njun kamian di dee baaa bi mbei, nöö u bi wai seei
tu di de bi mbei wan zali a di seei djai dë, fuu sa ta
hoi dee gaan komakandi.

A hii dee jaa dë, mi ku Gail bi ko dë mati ku gaan
hia baaa ku sisa a Etiopia. U lobi de seei, biga
de lobi sëmbë, nöö de abi suti fasi tu. Dee ten dee
pasa aki, u bi ko ta suwaki seei. Fëen mbei dee
baaa bi manda u go wooko a di bëikantoo u Cen-
traal Europa. Dee baaa ta sölugu u aki tee, ma u
ta hangi dee mati fuu u Etiopia gaanfa seei.

JEHOVAH MBEI A GÖÖ

U bi si fa Jehovah mbei di wooko fëen go a fesi
(1 Kol. 3:6, 9). Di mi bi bigi peleiki da dee sëmbë u
di köndë Luwanda di bi ko ta suku köpö a Kongo,
nöö peleikima an bi dë a Luwanda. Ma nöunöu
söwan 30.000 baaa ku sisa dë a di köndë dë. A
di jaa 1967, söwan 6000 peleikima bi dë a Kongo
(Kinshasa). Nöunöu söwan 230.000 peleikima dë
a di köndë, nöö möön leki wan milion sëmbë bi
ko mëni di dëdë u Jesosi a di jaa 2018. Te u konda
dee peleikima u hii dee köndë ka di bëikantoo u
Keinia bi ta luku di wooko fosufosu, nöö möön leki
100.000 peleikima ko a liba.

Söwan 50 jaa pasa, Jehovah bi tei peipei baaa
u de heepi mi u mi bi sa du di hii-ten diniwooko. Hii
fa mi dë wan sëmbë di ta sen jeti, tökuseei mi lei u
buta futoou a Jehovah ku hii mi hati. Dee soni dee
mi bi lei a dee köndë fu Afiikan, bi heepi mi u mi ko
abi pasensi, söseei u mi ta dë tifeedi ku dee soni
dee mi abi. A ta bigi da mi ku Gail seei te u pakisei
fa dee baaa ku dee sisa bi lei taa de bi lo' u tei së-
mbë a wosu, taa de bi ta hoi dou, hii fa soni bi
ta taanga da de, söseei taa de bi ta futoou Jehov-
vah. Mi ta tei ën u bigi seei fa Jehovah lei taa a abi
bunuhati fuu. Jehovah mbei mi feni bunu möön fa
mi bi mëni.—Ps. 37:4.

Jesosi dödë da mi tuutuu ö?

SÖMËNI pasi di Bëibel ta taki unfa so sëmbë bi ta fii. Dee sëmbë aki bi dë „libisëmbë leti kuma u tu” (Jak. 5:17). Wë u ta fusutan gbelingbelin andi Paulosu bi kë taki, di a bi taki di soni di sikifi a Loomë 7:21-24. A bi taki taa: „Wan soni ta woo-ko a mi liba hebi fu te mi go u go du wan bambuu soni nöö hogi nöö mi ta du. . . . Ee maingë, unfa seei mi o du te mi kumutu a di fuka aki basu?” Ee hën u ta mbei taanga möiti u dee zöndu fii fuu an basi u, nöö u sa feni taanga te u ta lesi a Bëibel taa Paulosu di bi ta hoi hënseei a Gadu, seei bi ta fii sö tu.

Paulosu bi taki u woto fasi fa a bi ta fii tu. A Galasia 2:20 Paulosu bi taki unfa a dë seiki taa Jesosi 'lobi ën tee a tei di dödë fëën dödë dëën! I ta fii sö tu ö? Wë kandë ja ta fii sö hii juu.

Ee u ta fii bookosaka u di u bi du wan gaan zöndu a di ten di pasa, nöö so juu u sa ta fii kuma Jehovah an lobi u, söseei taa an da u paadon u di soni di u du. A sa ta taanga da u tu fuu biibi taa di dödë di Jesosi dödë paka di lusupaima da u, dë kuma wan kado di a da u. Jesosi kë fuu si di lusupaima kuma wan kado u? Wë ee sö a kë fuu si ën, nöö andi sa heepi u fuu ko ta si ën a di lö fasi dë? Boo taki u tu soni.

DI FASI FA JESOSI TA SI DI LUSUPAIMA

Jesosi kë fuu si di lusupaima kuma wan kado di a da u. Unfa u sa ko dë seiki u di soni aki? Pakisei di soni di sikifi a Lukasi 23:39-43. Wan womi dë pekapeka a wan posu a Jesosi bandja. A ta taki taa a du wan zöndu. A musu u dë taa wan gaan zöndu di womi aki du, mbei de pekëën a wan posu. Di womi aki dë ku gaan fuka a hati. Fëën mbei a ta begi Jesosi faa du wan soni dëën. A ta taki taa: „Jesosi o, gaantangi mi begi i, te i tei di Könu Tii fii nöö i mëni mi e.”

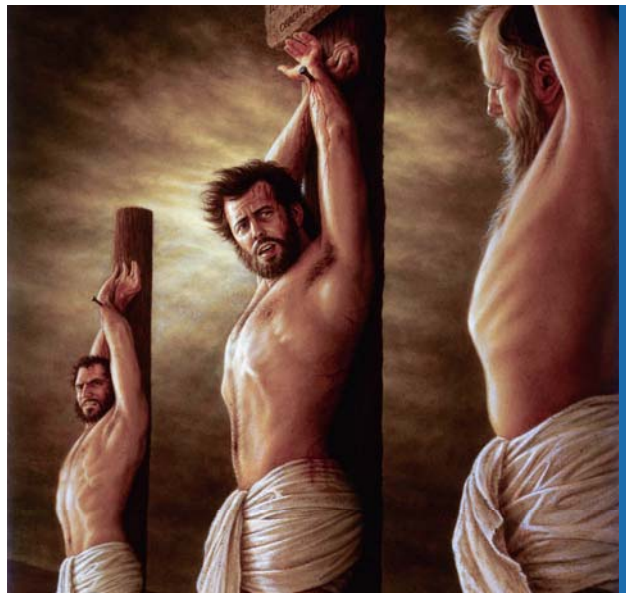
Andi Jesosi piki di womi aki? Pakisei unfa Jesosi bi fii pen tjika di a bi bia luku di womi. Hii fa Jesosi dë ku di pen aki, tökuseei a bi lafu mukii da di womi aki, hën a dëën kötöhati. A piki ën taa: „Tuu-

tuu mi ta piki i tide taa joo dë ku mi a di Paladëisi.” Jesosi bi sa piki di womi taa: „Mi di ko dë Libisëmbë Mii ko a goonliba aki, . . . u mi lasi mi libi seei paka paima fu sëmëni hia sëmbë sa ko bunu ku Gadu” (Mat. 20:28). Ma an bi du ën sö. A bi lei di womi taa di lusupaima di a paka bi dë da di womi seei tu. Jesosi bi fan a wan suti fasi di a bi taki taa „mi ku i”. A bi piki di womi taa a o libi u teego a wan paladëisi a goonliba aki.

An dë u taki taa Jesosi bi kë u di womi aki ko fusutan taa di lusupaima bi o tja wini ko dëën tu. Wë ee Jesosi bi taki di soni aki da wan hogiduma di an bi pena feni pasi faa dini Gadu, nöö unfa a dë ku wan Keesitu sëmbë di dopu, di ta dini Gadu? Andi sa heepi u fuu biibi taa di lusupaima sa heepi u aluwasi u bi du gaan zöndu a di ten di pasa?

ANDI BI HEEPI PAULOSU?

U di Jesosi bi da Paulosu di wooko faa ta pelei-ki da sëmbë, mbei Paulosu bi sa fusutan taa Jesosi bi dödë paka di lusupaima dëën. Faandi mbei u

Te i ta lei sɛmbɛ soni u Bɛibel, nɔɔ heepi de u de ko si unfa Jesosi abi tjalihati u de, sɔseei unfa a lobi de tjika

taki sɔ? Paulosu bi taki taa: „Mi ta da Jesosi Kee-situ tangi seei fu di a futoou mi teee a buta mi ko wookoma fɛɛn, nɔɔ hɛn a toona da mi kaakiti u mi du di wooko tu. Aai, di soni dɛ, a bigi da mi e. Biga a fesi, nɔɔ mi bi dɛ gaan hogisonima. Mi bi ta sɔsɔ Masa Jesosi taa an dɛ u Gadu. Mi bi ta si-taafu dee sɛmbɛ dee ta biibi nɛɛn liba gaanfa seei. Sɔ mi bi libi hogi ku ɛn tjika” (1 Tim. 1:12-14). U di Jesosi bi da Paulosu wan wooko faa du hii fa a bi du hogi soni a di ten di pasa, mbei Paulosu bi si taa Jesosi abi tjalihati fɛɛn, sɔseei taa a lobi ɛn, nɔɔ a ta futoou ɛn tu. Wɛ sɔ nɔɔ Jesosi da u di wooko fuu paaja di bunu buka tu (Mat. 28:19, 20). Di peleikiwooko di u ta du sa heepi u fuu ko fusutan taa Jesosi dɛdɛ paka di lusupaima da u tu ɔ?

Albert da wan baaa di an bi ta dini Jehovah mɔɔn, ma baka 34 jaa hɛn a toona ko a di ɔlgansi saasi u Jehovah. A ta taki taa: „Ma sa fɛɛkɛtɛ dee soni dee mi bi du. Ma te mi ta du di peleikiwooko, nɔɔ mi ta fii kuma apɔsutu Paulosu. Mi ta fii taa Jesosi hɛn da mi di wooko aki u mi du. Di wooko aki ta mbei mi ta dɛ waiwai, a ta mbei mi ko ta fii taa Gadu lobi mi, sɔseei taa soni o waka bunu da mi a di ten di ta ko.”—Ps. 51:3.

Allan, da wan womi di bi ta du hogi soni ku sɛmbɛ ufɔ a ko sabi soni u di tuutuu lei. A ta taki taa: „Mi ta mɛni dee hogi dee mi bi ta du ku sɛmbɛ jeti. So juu, di soni aki ta mbei mi fii bookosaka seei. Ma mi ta da Jehovah tangi taa a mbei wan hogiduma kuma mi, feni pasi u konda di bunu

buka da wotowan. Te mi ta si unfa sɛmbɛ ta haika di bunu buka, nɔɔ a ta mbei mi mɛni unfa Jehovah lobi sɛmbɛ tjika, sɔseei unfa a abi bunuhati tjika. Mi ta fii taa a ta tei mi u mi heepi wotowan di bi du hogi soni a di ten di pasa tu.”

Di peleikiwooko di u ta du da wan bunu soni, nɔɔ a ta heepi u fuu ta pakisei bunu soni tu. Di soni aki ta mbei u dɛ seiki taa Jesosi abi tjalihati fuu, taa a lobi u, sɔseei taa a ta futoou u.

JEHOVAH HEI MɔɔN LIBISɛMBɛ HATI

Solanga u dɛ a di hogi goonliba u Saatan aki jeti, nɔɔ hati fuu o sa ta kuutu u u dee fɔutu dee u bi mbei a di ten di pasa. Andi u sa du te a dɛ sɔ?

Wan sisa de kai Jean bi ta fii bookosaka so juu, u di a bi ta tjubi ta du soni di an bi bunu di a bi njɔnku. A ta taki taa: „Mi lobi di tɛkisi di ta taki taa ‘Gadu hei mɔɔn libisɛmbɛ hati’” (1 Joh. 3:19, 20). Useei sa feni kɔtɔhati te u sabi taa Jehovah ku Jesosi ta fusutan taa u da zɔndu libisɛmbɛ. Hoi a pakisei taa de wɛ seeka soni fuu sa feni di lusupaima. De an du di soni aki da sɛmbɛ di an abi zɔndu, ma de du ɛn da zɔndu libisɛmbɛ di ta tjali u dee zɔndu di de du.—1 Tim. 1:15.

Woo ko dɛ seiki taa Jesosi paka di lusupaima da u, te u ta begi, ta pakisei fundu u di fasi fa Jesosi bi ta libi ku zɔndu libisɛmbɛ, sɔseei te u ta mbei hii mɔiti fuu sa du di wooko di a da u fuu du. Te u ta du dee soni aki, nɔɔ woo sa taki di soni di Paulosu bi taki. A bi taki taa: Jesosi „lobi *mi* tee a tei mi dɛdɛ dɛdɛ da *mi*.”

DEE WOTO U DI HEI WAKITIMAWOSU AKI

Woto 27: 2-8 u wajamaka-liba 2

Seeka iseei nõunõu kaa da di du di sēmbē
o du ku u

Woto 28: 9-15 u wajamaka-liba 8

Dini Jehovah go dou aluwasi de tapa
di wooko fuu

Woto 29: 16-22 u wajamaka-liba 14

„Un go a hii nasiõn sēmbē, nõõ un mbei
de ko dē bakama u mi”

Woto 30: 23-29 u wajamaka-liba 20

Heepi sēmbē di an nango a keiki u de ko sabi
soni u Gadu

WOTO U WAN SĒMBĒ 25

Jehovah mbei mi feni bunu möön fa mi bi mēni

Jesosi dēdē da mi tuutuu ö? 30

Di buku aki an ta sei. Di buku aki sikifi u heepi sēmbē u ko lei
sabi Bēibel. Sēmbē ta da mõni u heepi taa di wooko aki du a hii
goonliba. Ee i kē da wan mõni, nõõ i sa go a donate.jw.org.

Dee Bēibel tēkisi u dee Hebelejēn Buku tei puu u *Bijbel*
—*Nyun-Grontapuvvertaling*, nõõ dee tēkisi u dee Giiki Buku
tei puu u *Gadu Buku* ee de an taki ēn woto fasi.

The Watchtower (ISSN 0043-1087) July 2019
© 2019 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania.
Printed in Germany.
© Druck und Verlag: Wachturm Bibel- und Traktat-Gesellschaft, Selters/Ts.,
V. i. S. d. P. Manfred Steffensdorfer, Selters/Ts.

SONI DI I SA FENI
A JW LIBRARY KU JW.ORG

NA WAN SMA MEKI EN?

Di nusu u di zaun

Dee öndösukuma luku di nusu u di zaun,
hēn de mbei robot di sa buli a wan
möön bunu fasi.

A dē a JW Library a di pisi [MEDIA >
THE BIBLE > CREATION](#).

BIJBEL E KENKI SMA LIBI

Daka fu daka libi u mi bi ta ko möön hogi

Stephen McDowell bi dē wan womi mii di bi
hogihogi, ma di dee mati fēēn kii wan sēmbē,
hēn a buta taa a o tooka soni nēēn libi.

A dē a jw.org a di pisi [SAN BIJBEL E LERI >
FREIDE & KOLOKU](#).

FOOTOO U DI KAFITI:

Sömēni Kōnukōndē peleikima ta buta pakisei
a sēmbē di kumutu a wan kamian ka dee sēmbē
an nango a keiki wan apaiti, u di de ta lei de
dee kõni lai dee dē u feni a di Bēibel
(Luku woto 30, palaklafu 12-13)

I sa go a di website fuu a jw.org,
ee naso i sa scan di code aki

w19.07-SRM
190403